

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
30/2014
2. august 2014

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

SLOVENSKO V MINULOSTI
UŽ ČELILO TERORIZMU
Strana 4.

ZAŽIVAME VOJNU ZÁPADU
ZALOŽENÚ NA KLAMSTVE
Strana 5.

NA POTRAVINÁCH
NAJVIAC PROFITUJE ŠTÁT
Strana 6.

AKO BAŠOVCI PRIŠLI
NAKONIEC O HLAVU
Strana 8.

JOZEF BUDAY – HORLIVÝ KŇAZ
A VYNIKAJÚCI REČNÍK
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Známy inštrumentalista a hudobný skladateľ Igor Bázlik bol v minulých dňoch kdesi v exotických končinách. Možno na Kréte alebo na Cypre. Neveľmi na tom záleží, veď morský relax si v lete dožiči azda každý tretí Slovák. Muzikantova dovolenka sa však skončila šokom. Na masívny infarkt mu priamo v aute skončil pri návrate do Bratislavy 73-ročný priateľ. Sanitka prišla na Patrónku, kde s postihnutým zastali, po 15 či 20 minútach... Aj keď už to čakanie bolo na kolaps, skutočný pôvod zhrzenia to nebol. Hudobníkovi priateľ mal v peňaženke pri sebe výše šesťsto eur, čo vedeli všetci z posádky, lenže peňaženku mu zabudli vziať, no a keď sa na druhý deň na centrálnom prijíme v nemocnici prihlásila jeho dcéra, ktorá pricestovala z Košíc a žiadala nebohého veci, dali jej všetko okrem peňazí. Vraj nijaké nemal...

Aj mňa minulý týždeň takmer chytil zrádnik pri jazere Veľký Draždiak v Petržalke, kde sme viacerí vo vode uvideli ležať nehybné dolu tvárou muža. Kým smešší ho ťahali na breh a pokúšali sa mu napaľovať neodborne stláčať hrudník, televízny režisér Trutz telefonoval po záchranku. Na príslušnom čísle v Bratislave nikto nereagoval. Po chvíli sa mu ozval nemocničný dispečing v Trnave..., vraj to zariadia. Pravda je, že siréna zaznela ani nie za päť minút. Takmer súčasne prífrčali policajti. Sanitkár si však vybral zlú trasu. K miestu, kde námahou dychčali laickí kriesiči, sa pre porast a nerovný breh nedostal, záchranári museli prekonať asi stometrový úsek po svojich, behom. Teda, pohyb a kondícia asi stokilovej moletky s lekárskou brašňou a kontaktnými doskami na elektrošoky ma... No veď tušíte čo. Mal som pocit, že ich budem potrebovať. A druhý raz, keď sa v motorovom člne objavil plavčík. To už nebožtíka vkladali do čierneho igelitového vreca...

Emil SEMANCO

R - 2014041

Predseda ustanovizne Marián Tkáč: Matica slovenská určite ožije, toho sa nevzdám

Podpredseda J. Šimonovič sa na poslancov teší

Dušan D. KERNÝ – Fotomontáž: (ar)

Matičná verejnosť si pripomenula Deň zvrchovanosti, 17. júl 1992, na zhromaždení za účasti oboch najvyšších predstaviteľov Matice slovenskej – predsedu Mariána Tkáča a podpredsedu Jozefa Šimonoviča. Podujatie pod záštitou Domu Matice slovenskej v Bratislave zorganizovalo päť miestnych organizácií. Kľúčový prejav mal Jozef Schwarz. Zdôraznil naliehavosť zaoberať sa nielen tým, čo sme dosiahli, ale najmä čo sme nedosiahli, a aké sú naše schopnosti čeliť novým výzvam. Deklarácia Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky sa stala základom vzniku Slovenskej republiky.

Podujatie bolo nielen pripomenkou samotného 17. júla, ale najmä naliehaním na uvedenie si, že zvrchovanosť je neustály proces, že je to príležitosť „posudzovať a hodnotiť slovenskú kvalitu sebaurčenia a každodennej úrovne slovenského života“, konštatoval J. Schwarz. Snaha nepodliehať určitej vonkajšej sláve a manifestácii charakterizovala atmosféru očakávaní od stretnutia, ktoré sa na návrh J. Schwarza nekonalo ako zvyčajne pri vatre či pri chráme, ale v priestoroch Jozefínskej knižnice. Bolo podnetom na to, aby sa uskutočnil audit práce matičných odborov.

■ **UBRÁNIŤ DOSIAHNUTÉ**
Predseda MS M. Tkáč, jeden

z aktivistov, ktorí pripravili pôdu pre vyhlásenie zvrchovanosti, položil otázku, či ešte nadobudneme takú odvahu ako vtedy, či ubránime mnohé, vrátane toho, aby sme si nedali zobrať naše dejiny, počnúc dejinami Veľkej Moravy. Urobil však všetko, aby presvedčil prítomných, keďže podujatie sa konalo bez prítomnosti médií, aby nadobudli novú energiu v zápase za nevyhnutnosť, potrebnosť Matice slovenskej. Povedal, že koreň dnešných problémov spočíva najmä v tom, že Neografia, kľúčový podnik Matice, na rozdiel od minulosti začala po postavení novej továrne vršiť stratu. Zdôraznil: Matica robí všetko preto, aby účelovo viazaných 1 milión 490 tisíc eur, ktoré dostáva od štátu, účelne využila pre

matičný život a obstála pri pravidelných kontrolách. Okrem ekonomických problémov, v porovnaní so situáciou pred dvadsiatimi dvoma rokmi pri prijatí Deklarácie o zvrchovanosti, citeľne dnes chýba mladá generácia tak v Matici, ako aj v sebauvedomovacom národnom živote. „Matica určite ožije, úsilia o riešenie problémov sa nevzdám a ani z funkcie neodstúpim,“ konštatoval energicky predseda MS, ktorý bol vlni zvolený na druhé volebné obdobie.

■ **NENASLEDOVALI HLINKU**

Slovensko bolo po desaťročia, od roku 1945, infúznou službou pre Česko, aj teraz tam študujú tisíce mladých ľudí zo Slovenska a takmer všetci tam zostávajú, konštatoval prof. Augustín M. Húska, priamy účastník udalostí pred dvadsiatimi rokmi. Tento proces má dodnes význam, „v dnešnej animovanej Rusov a Ukrajincom môže aj poukaz na prínos Slovákov a Slovenskej republiky ukázať význam civilizovaného a civilizáčného prístupu, a to tak pre vonkajšie medzinárodné prostredie, ako aj pre prostredie slovanských národov a štátov, najmä dovnútra štátu, dovnútra slovenskej spoločnosti – a Matica môže a má byť nositeľom poukazu na takéto súvislosti“. Priama svedkyňa prijímania Deklarácie zvrchovanosti v NR SR E. Šebová pripomenula, že zosťatých siedmich prítomných poslancov bolo stottrinásť za, dvadsaťštyri proti a desať sa zdržalo hlasovania, takže

poslanci KDH nešli v stopách veľkého syna národa Andreja Hlinku.

■ **BUDE SA PÝTAŤ**

Podpredseda MS Jozef Šimonovič obohatil atmosféru stretnutia prednesom básne P. O. Hviezdoslava Som Slovan, som synom vo svete najväčšieho národa, som Slovan, Slavian..., ale najmä vyhlásením: „Doslova sa teším na poslancov prieku v Matici slovenskej, a to predovšetkým preto, že sa chcem jednoznačne spýtať na aktivitu ústavných činiteľov, zákonodarcov, pokiaľ ide o trestné oznámenie, ktoré som podal v súvislosti s Národným pokladom a ktoré, ako sme boli ešte prezidentom I. Gašparovičom informovaní, sa presúva z jedného miesta na druhé, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých občianskych prípadoch a vytvárať tak nátlak na riešenie priamo na ústavných činiteľov. Diskusia vyústila aj do návrhu, chcem sa spýtať, čo urobili, v čom pomohli nie Matici, ale fungovaniu práva, právneho štátu, zákonosti.“ Vystúpenie podpredsedu MS vyústilo do výzvy organizovať ľudskú nespokojnosť vo všetkých obč

Ani po desiatich rokoch nemáme vystavený konečný účet za integráciu Slovensko potrebuje Úniu a naopak, ale...

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Kto sa čo i len trochu zaujíma o politiku, iste si spomenie na množstvo požiadaviek, ktoré musela Slovenská republika splniť, keď sa chcela začleniť medzi štáty európskej elity. Ale iba najzaujímavejšie vedeli, že nejde o proces, ktorý obyvateľom Slovenska automaticky zabezpečí životnú úroveň, porovnateľnú s vyspelými krajinami Európskej únie. Až keď sa odkazy z Bruselu menili na príkazy, mnohí si uvedomili, že nie Slovensko potrebuje Úniu, ale Únia Slovensko. Integrovaný proces sa zmenil na politický zápas, z ktorého profitovali politici ochotní plniť cudzie i svoje záujmy.

Zmeňte vládu, prijímame vás do EÚ, bola jedna zo základných podmienok vo voľbách v roku 1998,

ciach. Aj keď štát vynaložil veľké prostriedky na jej modernizáciu, naša vtedajšia politická reprezen-

li sme sa a účet zaplatia slovenskí daňoví poplatníci.

■ TIENE PRIVATIZÁCIE

Náš rakúsky sused sa nesprával krajne egoisticky len v prípade jadrovej elektrárne. Roky otáľal s výstavbou diaľnice do slovenského pohraničia, vraj aby si uchránil životné prostredie od kamiónovej dopravy. Nepýtal sa ani na škody, ktoré Slovensku spôsobí odklonením plynovodu z nášho územia. Dohodol sa s Ruskom, nedbajúc na európsku legislatívu.

Privatizácia prirodzených monopolov bola tiež súčasťou integračného procesu. Koľko sa toho popísalo o divokej privatizácii za Mečiara, no tá ani zďaleka nedosiahla rozmery privatizácie počas Dzurindových vlád. Najvyš-

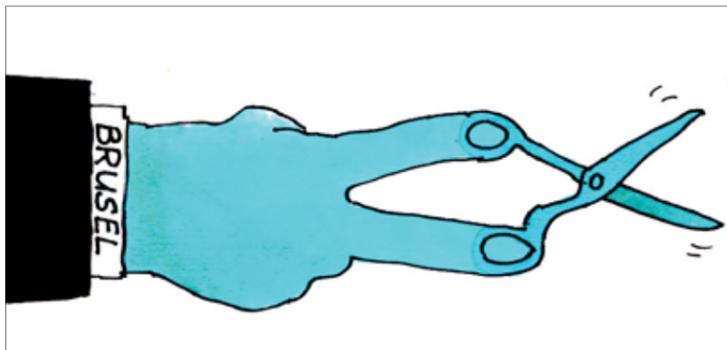
ší kontrolný úrad SR (NKÚ SR) v súvislosti s kontrolou SPP pred jeho privatizáciou podal na Generálnu prokuratúru SR dve oznámenia pre podozrenie zo spáchania trestného činu. Týkali sa nepreukázateľnej fakturácie a výstavby podkrovných bytov v SPP. NKÚ SR vykonal aj ďalšiu kontrolu 5. februára 2008 na Fonde národného majetku a Ministerstve hospodárstva SR a podľa oznámenia riaditeľky odboru komunikácie a styku s verejnosťou Mgr. Ivety Bielikovej zistil „nedostatky najmä v archivácii dokumentácie súvisiacej s procesom privatizácie SPP. Chýbali doklady o výbere finančného poradcu a o finančných úhradách za výkon jeho činnosti, vyhodnotenie jednotlivých ponúk, originálne písomné do-

klady a pod.“. Podkrovné byty na Štefánikovej ulici v Bratislave financoval SPP, ale boli prevedené do majetku bývalého generálneho riaditeľa SPP Pavla Kinčeša a bývalého riaditeľa kancelárie generálneho riaditeľa SPP Pavla Hríňa. Šafárenie v SPP nadobudlo gigantické rozmery a podnik výdatne krmil svojich.

■ MIGRUJÚCE ZISKY

Dnes sa vôbec nedá dostať k číslam, aké peniaze denne odchádzajú zo Slovenska na účty cudzích štátov, ktoré sa v rámci integrácie dostali na Slovensku k obrovským majetkom. Pravda, niekto im to umožnil. A niekto by mal mať účet z pobabranej integrácie.

Ak by sme si však mysleli, že po privatizácii už nie je o čo stať, mylili by sme sa. V súčasnosti Oľga Pietruchová, spoluautorka Metodického štúdia Inštitútu rodovej rovnosti, odporúča inšpirovať sa chorváckym zákonom o rodovej rovnosti, ktorý museli Chorváti prijať v rámci prístupových rokovaní s EÚ. Pripravovaná legislatíva Inštitútu rodovej rovnosti nám síce umožní vybrať si vlastné pohľadie, ale oberie o občianske slobody. Európska integrácia teda pokračuje.

ktorú nám nehanebne odkazovali európski demokrati. Ďalšou podmienkou bolo odstavenie jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuni-

ciach. Aj keď štát vynaložil veľké prostriedky na jej modernizáciu, naša vtedajšia politická reprezen-

Šéf NKÚ Ján Jasovský nadsluhuje v úrade už vyše deväťsto dní Konečne sa črtá vhodné riešenie

Ivan BROŽÍK – Fotomontáž: (ar)

Najvyšší kontrolný úrad SR (NKÚ) zrejme bude mať konečne už na jeseň nového predstaviteľa. Malo by sa tak skončiť rekordne dlhé obdobie, počas ktorého súčasný predseda NKÚ Ján Jasovský nadsluhuje vo svojej funkcii po skončení zákonnej lehoty už vyše deväťsto dní. Je viac ako pravdepodobné, že po skončení parlamentných prázdnin ponúknu kresťanskí demokrati vládnucemu SMERu-SD svojho horúceho kandidáta na úrad predsedu NKÚ.

V tejto chvíli sa však vie iba to, že oficiálne štruktúry KDH majú politickú dovolenku a nijaké uznesenie v tomto smere neprijali. Perspektívnym kandidátom najmä z pohľadu viac ako polročnej úspešnej parlamentnej spolupráce medzi KDH a parlamentnou väčšinou sa má stať politická stálica Pavol Hrušovský. Bývalý predseda KDH, bývalý predseda poslaneckého klubu KDH, bývalý predseda NR SR, bývalý kandidát na prezidenta Slovenskej republiky sa tak stáva horúcim kandidátom na najvyššie kreslo v tejto dôležitej inštitúcii.

■ PLODY ÚSTRETOVOSTI

Pravicoví konzervatívni kresťanskí demokrati so stredofavými

socialistami zo sociálnej demokracie využili prvú polovicu roka na presadenie zmien základného zákona v definícii rodiny. Aj v oblasti súdnictva zrejme opäť dôjde

POLITIKA

k dohode na zmene ústavy, keď sa zakáže vyvážať vodu za hranice Slovenska. V septembri svoje osvedčené parlamentné spojenectvo opäť asi využijú. Tentoraz na voľbu predsedu NKÚ. A jedným dychom treba dodať – konečne. Taktické politické tance sa už začali. KDH neoficiálne pustilo skúšobnú bublinu s menom Hrušovský a SMER-SD na to reagoval vcelku pozitívne. Jeho poslankyňa a podpredsedníčka par-

lamentu Renáta Zmajkovičová pre médiá vyhlásila: „Pavol Hrušovský dokázal zastať pozíciu predsedu NR SR, má skúsenosti. Hrušovský by bol vhodný kandidát. Počkáme, keď to predloží KDH oficiálne,“ povedala R. Zmajkovičová. Podľa nej, keď Smer vstúpil do vlády, sľúbil, že tento post patrí opozícii. „Mali sme však výhrady ku kandidátom opozície,“ konštatovala popredná politička vládnnej väčšiny.

■ FIGELOVA TAKTIKA

„Čakáme, kedy predseda NR SR Pavol Paška vyhlási novú voľbu. Následne sme pripravene rokovať, aby ponuka bola kvalifikovaná, férová a mala podporu,“ povedal predseda KDH Ján

Figel v júni. „Vyjednávač z Bruselu“ hrá politický vabank. Pravica je chronicky rozhádaná a drobí sa stále viac a častejšie. Najnovšie sa očakáva vznik nového politického subjektu pod názvom Občania, za ktorým stojí poslanec Alojz Hlina. Pravica nie je schopná nijakej zmyslup-

nej politickej akcie a nepodporuje sa ani v parlamente, ani v koalíciách pred komunálnymi voľbami a voľbami primátorov. KDH si odskúšalo spojenectvo so Smerom na zákonoch o ústave, teraz zrejme získa s podporou vládnej väčšiny post predsedu NKÚ. A môže sa ísť do parlamentných voľieb.

VŠIMLI SME SI

Doterajšiu skúsenosť, že vzdelanie na Slovensku už nemá nijakú hodnotu, bude potrebné predsa len čoskoro korigovať. Blížia sa komunálne voľby a tie prinesú prielom v neraz až žalostnom stave vzdelania niektorých volených zástupcov ľudu. Prvá lastovička je totiž na svete – starostovia ku kandidatúre musia priložiť doklad o stredoškolskom vzdelaní.

Negramotní nebudú starostovať

V súvislosti s množstvom tragédií na našich cestách sa vynára otázka, dokedy budú mať prístup k vodičskému preukazu – trebárs aj na autobusy – ľudia bez absolvovaného úplného alebo aspoň elementárneho vzdelania. Ale to je iný problém. Obrovské víťazstvo rozumu na Slovensku (aj v čase jeho nie prílišného presadzovania sa) je už len to, že kandidáti na starostov a primátorov musia dokladovať potvrdenie o absolvovaní školy. Fotokópiu dokladu o dosiahnutí vzdelania musia priložiť ku kandidačnej listine (Aj to už opoziční poslanci napadli na ústavnom súde ako porušenie ľudského práva...) Kandidačné listiny možno podávať do 21. septembra. Komunálne voľby budú 15. novembra. Za doklad o vzdelaní považuje zákon výučný list, vysvedčenie o záverečnej skúške, záverečné vysvedčenie alebo doklad o maturitnej skúške.

Celé Slovensko, ale aj okolité štáty obletelo po minulých komunálnych voľbách video zo starostovského aktu, pri ktorom mal zvolený prvý muž obce obrovský problém prečítať predpísané formulácie sľubu. Dá sa predpokladať, že rovnakú záťaž mu spôsobovalo aj čítanie s porozumením. Teda s tým, čo je evidentnou slabinou aj jeho iných kolegov...

Štatutár obce má na svojich pleciach obrovskú zodpovednosť za plnenie originálnych aj prenesených kompetencií, disponovanie verejnými zdrojmi, rešpektovanie zákonov a prijímanie rozhodnutí opierajúcich sa o princípy ústavnosti, legality, legitimity a dobrej správy. Máloktoľ ktorý múdry, inteligentný a vysokoškolsky vzdelaný človek si na takéto niečo trúfne. A ten, čo si trúfne, tomu patrí uznanie a česť. Voliť však šéfov rodinných klanov iba preto, že potom budú rozdávať štedré dávky invalidným rodinným príslušníkom a akože zamestnávať celé kolónie predstierajúcich prácu, je predsa len trochu priveľa na trpezlivosť každého, kto u nás získal nejaké vzdelanie.

(ib)

V niektorých firmách je akoby podnikateľský stredovek Slovenský živnostník je ako nevoľník

Tento článok sa netýka tých podnikateľských subjektov a zamestnávateľov na Slovensku, ktorí svojim dodávateľom a pracovníkom nielen poskytujú, ale aj zaručujú štandardné vzťahové ekonomické a pracovno-právne podmienky, bežné v civilizovaných krajinách Európy. Možno ich je väčšina, ale treba sa zaoberať najmä menšinou.

Do redakcie sme dostali list od živnostníka, ktorý si z obáv o vlastné ekonomické prežitie neželá byť menovaný. Píše o tom, že sa „zamestnal“ u podnikateľa, ktorý si po „neúspechu“ v Českej republike založil firmu u nás. Začal podnikáť, nabral pracovníkov. Spočiatku vyplácal iba zlomky sľúbenej odmeny s tým, že „keď sa situácia zlepší“, vyplatí zvyšok. Dva až tri mesiace neexistoval nijaký zmluvný vzťah medzi majiteľom firmy a zamestnancami. Kto sa ohradil a niečo, najmä nevyplácanie odmeny kritizoval, na druhý deň mal zakázaný prístup na pracovisko a skončil. Bez výplaty. Pritom firma nakupovala zbytočné

„hračky“, ktoré slúžili iba na spestrenie nálady jej majiteľa a vôbec neboli nevyhnutné na chod prevádzkarne. Jedného dňa si tento podnikateľ vzal pôžičku od zamestnanca s tým, že tak zabezpečia vyplatenie.

ČO INÍ NEPÍŠU

nie miezd. Zamestnanec si na svoje meno v banke vybavil úver a previedol ho na účet zamestnávateľa. O mesiac neskôr ho však pán podnikateľ vyhodil z práce. Otrasná ukážka toho, ako možno na Slovensku zneužívať pracovnú silu.

Živnostník sa nemá ako dovoliť svojho práva pri preplatení faktúry za odvedenú prácu, je v druhej platobnej neschopnosti. Pracuje pre „podnikateľa“ v režime závislej práce, ale ako otrok nemá nárok na dovolenku, prinajlepšom na neplatenú. Živnostník používa na výkon práce vlastné zariadenia, ale ak pracuje napríklad z bytu, len ťažko zdôvodní ako daňový výdavok spotrebu elektrickej energie, nájomné a podobne. V období pred parlamentnými

prázdninami sa množstvo poslancov hrdilo vyhláseniami, ako sa zstanú živnostníkov a strednej vrstvy na Slovensku. Zostalo iba pri vyhláseniach. Náš štát má z neznámeho dôvodu absolútny nezáujem nastoliť v tejto oblasti právny stav. Živnostník je v postavení poddaného ako v dobe feudalizmu. Dokonca sú už známe aj prípady fyzického napádania zamestnancov rozzúrenými majiteľmi rôznych podvodných firiem, ak sa tí domáhajú spravodlivosti. Najbežnejším trestom je vyhodenie z práce s tým, že za bránu čakajú stovky ďalších. Právnicki by sa tiež mali pozrieť na zvláštnu klauzulu, ktorá sa na Slovensku objavuje v pracovných zmluvách – klauzula mlčanlivosti. Zamestnanec nesmie ani ceknúť o pomeroch vo firme, lebo nielenže príde o prácu, ale aj môže byť súdne stíhaný a odsúdený na úhradu „morálnych škôd“. Je povinnosťou štátu zasiahnuť a ak to neurobí, nežijeme v demokratickom a právnom štáte!

Ivan BROŽÍK

Procházek nečakaný problém

Roman MICHELKO

Ukazuje sa, že najbezpečnejšou politickou stratégiou v našom geopolitickom priestore je hrať sa na „pána čistého“. Ľudia vo všeobecnosti dosť nadštandardne akceptujú politikom ich morálne prehršky dôvodiť, že aj tak sú všetci rovnakí. Ak podvádžajú s mierou a podarí sa im vyhnúť excesom typu Gorila (Dzurinda, Mikloš) alebo to nerobia tak hrubozrnné ako Sloťa, v pohode politicky prežijú. Je však veľký problém, ak si niekto postaví svoju politickú agendu na úplne novej politickej kultúre, čistote, transparentnosti, a nakoniec koná rovnako ako starí harcovníci, voči ktorým sa programovo vymedzoval.

Radoslav Procházka mal veľmi dobrý nástup. Dokázal znač-

nú časť predovšetkým pravicevej verejnosti presvedčiť, že prichádza nový moderný politik nezávislý s tou špinou, ktorá za tie desiatky rokov zaprasila (dovolať si povedať) väčšinu politického priestoru. Ako nová tvár v politike jej vdýchol nový duch: deklaroval zmenu politického štýlu, hlásil sa do služby verejnosti (mimočodom toto heslo odkopiroval od Karla Schwarzenberga), nadovšetko si však do svojho politického štítu vtlačil ako top rozlišovací znak čistotu a transparentnosť. Ako sa veľmi skoro ukázalo, všetko to boli len rečičky na uchláhlenie naivných slovenských voličov.

V tejto súvislosti ma však ani tak neprekvapuje jeho zlyhanie – od politikov mám skutočne len

veľmi nízke očakávania, skôr ma prekvapilo, ako nezvládol „politický krízový manažment“ po tom, ako bol jeho podvod odhalený. Podstata jeho kauzy totiž nespočíva v tom, že chcel ušetriť neja-

KOMENTÁR

kých sedemdesiat tisíc eur na DPH, ale v tom, že zavádzal (rozumej klamal) pri výške nákladov na svoju prezidentskú kampaň. Inak povedané, verejne deklarovaná suma približne dvestopäťdesiat tisíc eur vyvolávala u expertov na politický marketing akurát tak ironický úškrn. Podľa nich jeho kampaň stála okolo sedemstatisíc eur, Matovičove nahrávky zase jasne deklarujú, že to bolo vyše päťstatisíc eur. A v tom je práve prob-

lém. Politik, ktorý svoju politickú stratégiu založil na nezávislosti od veľkých sponzorov a rôznych finančných či lobistických skupín, zrazu nepriznal približne polovicu svojich nákladov na kampaň. Z tohto pohľadu navádzanie sa do Fica ako rukojemníka podobných skupín pôsobí ako trápna fraška.

Jeho výhoda vystupovať v politických debatách ako morálna autorita sa skončila. Ukazuje sa, že toto nečakal, a to udivuje ešte viac. Človek skutočne žasne nad politickou naivitou niektorých politických lídrov, ktorí tak ľahkovážne hazardujú so svojím menom vediac, že tvár, ktorú prezentujú verejnosti, je falošná. Možnože si Procházka skutočne myslel, že túto kauzu ustojí len pre ohromné sebavedomie a hrošiu kožu. Doteraz to tak možno aj bolo a asi by mu to prešlo i teraz nebyť politického fenoménu menom Matovič. Tým nechcem nijako glorifikovať jeho politický štýl, ale tak ako slovenskú politiku zmenila kauza Gorila, zmení ju asi aj kauza odočítania sa politikmi navzájom. Po tom, čo sa stalo, si každý po-

litik dá oveľa väčší pozor ako došiel a minimálne Matoviča nebude navádzať na nekalé úmysly.

Na záver ostáva otázka, ako sa táto kauza dotkne jeho politického projektu – strany Sieť. Ak by niekto očakával, že nastane strmý pád jej preferencií, obávam sa, že bude sklamaný. Pravícovi volič totiž nemá veľmi na výber, a to ani programovo, ani personálne. Procházka stratil „morálnu dividendu“, ale rozhodne táto kauza nemusí znamenať jeho politický koniec. Ako som už predtým spomínal, slovenský volič nekľade na svojich politikov veľké nároky. Stačí mu len, že dokáže dočasne vytvárať ilúziu, že je aspoň v niečom lepší (morálne postoje to nevyhnutne nemusia byť) než ostatné politické panoptikum. Pre budúcnosť Radoslava Procházku súčasná kauza tak znamená jediné – zaradiť sa do šiku súčasných politikov ako jeden z nich. Ostanie mu bonus nového, možno zaujímavého a rétoricky zdatného politika, ale argument, že morálne je nad úrovňou slovenského politického priemeru, definitívne stratil.

Devalvácia tradičných hodnôt

Peter JÁNOŠÍK

Humor je potrebný. Človeka dokáže odbremeniť od jeho osobných problémov. Vždy by mal mať však svoje hranice. Hlavne v inštitúcii, ktorú platia všetci Slováci. Takýmto prípadom bolo aj nedávne vysielanie relácie Nikto nie je dokonalý. Isto, nová moderátorská dvojica v nej humor trochu pozdvihla, ale...

Letný čas prináša reprízy rozličných televíznych programov, pretože nové sa nenakrúcajú a tie staré je dobré si pripomenúť. Spomenutá relácia nie je práve z tých, po ktorých nám počas prázdninového dĺžce far niente pišti duša. O to viac zaráža, že medzi „to najlepšie“ sa dostal aj skeč s českým hercom Martinom Dejdarom, kde tento dabér amerického seriálu Simpsonovci recitoval báseň Pavla Országha Hviezdoslava

Zuzanka Hrašková v simpsonovskom štýle, čím jednu z vrcholných básní slovenskej epickéj poézie odporne sprznil. Tento český „šprímař“ využil príležitosť a vložil nášmu bardovi do úst aj vulgárne slovo. Je nepredstavi-

POZNÁMKA

teľné, že by sa verejnoprávna Česká televízia pokúsila rovnako ponižit' dielo ikon českej literatúry – povedzme Jana Nerudu či Karla Čapka – pre pochybnú zábavu ignorantských tvorcov.

Pravda, to nebolo všetko. Moderátor programu viac ráz zopakoval, že „báseň je podľa obyvateľov Liptova písaná v slovenčine“. Spochybňovanie bohatosti Hviezdoslavovej reči neprekvapuje. Zvykli sme si už aj v iných

programoch na to, že pod vedením riaditeľa Miku tí obyvatelia Slovenska, ktorí sa statočne držia odkazu svojich otcov, dostávajú riadne zabrať. Pre verejnoprávnu televíziu nič posvätné neexistuje. Možno predsa: Václav Havel ako prezident poslednej spoločnej ČSFR. Ale tomu väčšina dala jasne najavo, že ho „bolo dosť“. A dosť by malo byť aj spomínaných programov.

P. O. Hviezdoslav patrí k slovenským národným ikonám a takáto potupa od lacno predajných moderátorov, ktorí povrchne hľadajú, na čom by sa národ jalovo zarehotal, je nemorálna. Česi si stále vážia Nerudu a pri vhodných príležitostiach pripomínajú jeho známy fejtón Kam s ním? Karel Čapek má svoj klub priaznivcov, ktorí sa starajú o jeho vilu a hrob. Pri tom Hviezdoslav obidvoch týchto veli-

kánov svojou tvorbou, ak berieme iba rozsah, rozhodne prevýšil. Po vyhlásení Č-SR Hviezdoslav vrelo privítali v Prahe, len my mu neprejavujeme patričnú úctu. Pred rokom v televíznych správach uviedla STV šot o recitačných pretekoch v Dolnom Kubíne a hlásateľ nezúčastnene oznámil, že sú pomenované podľa „jedného zo slovenských spisovateľov“. Tento redaktor asi nevedel, že Hviezdoslav bol básnik, a to náš najväčší. Dehonestácia hodnôt. Na Andreja Hlinku si pre zákon o jeho osobe nikto netrúfne, ale dôjde napríklad aj na Štefánika? Vlastne už došlo, keď sa STV v jednom zo svojich „vydarených“ programov o ňom vyjadřila, že „iba chodil po tichomorských ostrovoch a za naše peniaze sa díval do neba“. Ani to redaktor nevedel, že to bolo za francúzske peniaze. Riaditeľ televízie by mal byť vzdelanostne na vyššej úrovni a nebať iba na financie. Inak nemá zmysel rozmýšľať o zavedení tretieho programu či zvýšení koncesionárskych poplatkov. Televízia to nie sú iba financie, ale najmä šírenie osvedy. Na obrazovkách RTVS je osveta poluškou.

GLOSAŘ
ANDREJA MIŠANEKA

AKO BOLO, ČO BOLO

Začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia sme si to s veselou študentskou spoločnosťou tiahli cez Primaciálne námestie. V jeho strede stál strom. Pre radosť dievčat sme sa vyštvierali na spodný hrubší konár. S rachotom sme zleteli dole aj s ním. Býval to nedobrý pocit, keď som prechádzal okolo zmrzačeného stromu. Na výstave obrázkov Roberta Hačka v bratislavskom Pálfyho paláci s názvom Život s paleťou ma potešili obrázky Primaciálneho námestia z päťdesiatych rokov. Maliar zachytil aj ten strom, ktorého spodný hrubý konár mieril na okná Primaciálneho paláca...

Na výstave Roberta Hačka boli medzi návštevníkmi jeho niekdajší spolužiaci z bratislavskej „Šupky“ Ivan Schurmann a Vlado Suchánek, ktorí si schuti zaspomínali na študentské jašenie, ktoré sa dialo dvadsať rokov predtým, ako sme zlomili ne-

šťastný konár. Zabávali sme sa na tom, ako polhodinu po začiatku vyučovania do triedy zvykli vťahnuť dvaja „vlakári ze Záhorá“ – maličký Robert Haček a dlhý Albín Bru-

Úvaha o dávno ulomenom konári

Peter VALO

novský. Na nepopulárne predmety, ktoré bývali na začiatku vyučovania, im zvykol meškať vlak. Na odborných predmetoch ožili. Grafické techniky prednášal majster s nemeckými školami Jozef Dziaba. Bol to komicky pôsobiaci nervák s nemeckým akcentom. Býval v malej izbičke priamo v škole. Pri jednom z neskorých príchodov do nej nazrel vtipkár Haček. Zaujala ho klietka s kanárikom. Pri ďalšom meškaní si priniesol tenký špagátik. Uviazal ho vtáčiko-

vi na nôžku a vypustil ho von oknom. Keď sa starý Dziaba vrátil do izby, uvidel otvorenú klietku. So zúfalým krikom bežal za direktorom školy. Medzitým Haček s kamaráto-

vou pomocou stiahol kanárika zo strechy. Keď prišiel riaditeľ do izby starého grafika, kanárik bol v klietke. Dziaba neveril vlastným očiom a direktor len mávol rukou a zašomral: „Pán Dziaba je už starý chlap. Na takéto niečo má právo...“

Takto sa končilo rozprávanie o jednej z Hačekových bláznivých epizódok. Robert Haček je vtipkár. Aj vo svojom príhovore na vernisáži svojich obrazov rozrehtal ctené publikum historkou, ako si hľadal

zamestnanie. Grafickú tvorbu študoval u profesora Fikariho. Po jej absolvovaní roky vytváral koncepcie stoviek výstav a navrhol desiatky muzeálnych expozícií. Robil všetko preto,

aby zažiarili iní. Až v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia sa začal venovať maľbe. V jeho obrázkoch nebolo ani stopy po grando. Nahradila ju neopakovateľná atmosféra opantávajúca zmysly vnímateľa. Kým predtým predstavoval najmä krajinky a obrazy z okolia rodného Plaveckého Štvrtka, teraz pridával cyklus obrázkov Bratislavy z čias, keď starému Dziabovi vypustil z klienty slávika. Jeho históriou zaváňajúce domy, námestia a staromestské zákutia nie

sú len statickými napodobeniami starých fotografií, sú to živé farbisté poetické impresie, ktoré upútajú vnímateľa svojou rozprávkovou vnútornou dynamikou.

Niektoré budovy stoja dodnes. Len strom pred primaciálnym palácom je asi iný. Ten Hačekov ma vrátil k hlúpej epizóde zo študentských čias. Niektorí by povedali: domy, stromy... realizmus. Na inej výstave som videl more čiar kružníc a machúl, ktorým som nerozumel ani podľa názvov obrazov, ale vznikol nápad na pesničku. Muziku urobil Očo Ciller, ktorý spieva: „Klasik Rembrandt namaľoval umelecké dielo/ Jeho ľudia mali hlavu, ruky ba aj telo...“ A prvá sloha sa končí: „Čarokrásna modelka mi tichý úžas skrýva/ Vlastným očiom neverí, že na seba sa díva/ Machuľa, čiara, vykrútená rúra/ Hajzlová miska a iná armatúra// Nuž, urobili sme posmech z čoho si, čomu sa nedá rozumieť. Ale toto vôbec neplatí o obrázkoch Roberta Hačka.

SEBAOBRAHA

Zdravotníci po celom svete bijú na poplach pre rezistenciu baktérií na antibiotiká. To znamená, že mnohé druhy baktérií sa antibiotikami v ľudskom organizme nedajú poraziť. Experti už hovoria aj o tom, že možno o dve desaťročia môže nastať situácia, keď budú pacienti v priamom ohrození života pre smrteľné riziko infekcie hoci aj pri bežnom chirurgickom zákroku. Je to len poplašná správa alebo skutočná hrozba?

Choré antibiotiká

Do tejto rizikovej situácie sme sa okrem iného dostali aj preto, že užívame antibiotiká aj vtedy, keď na to vôbec nie je dôvod. Nie je výnimočné, že pacient si od lekára žiada antibiotiká aj pri obyčajnej viróze, keď lieky tohto typu nie sú účinné. Antibiotiká totiž infekcie spôsobené vírusmi neliečia, preto je ich užívanie zbytočné. Je mimoriadne dôležité, aby lekári predpisovali antibiotiká uvážene a správne a zároveň, aby ich pacienti užívali iba v prípade, že ich naozaj potrebujú. Nikdy sa preto nepokúšajme stanoviť si vlastné diagnózy a už vôbec by sme si nemali od našich lekárov, nech by boli akokoľvek ochotní, pýtať antibiotiká na samoliečbu.

Veľký problém predstavujú aj antibiotiká, ktoré nevedomky užívame spolu s jedlom ako neželané aditíva (skryté prídavky) v strave, lebo tie majú tiež vplyv na vznik neporaziteľných superbaktérií. Podrobne sa o tom rozpisal vo svojej knihe profesor mikrobiológie Martin Blaser z New York University. Tvrdí, že všetko sa začalo v päťdesiatych rokoch, keď vedci chceli liečiť choré kurence na farmách a prišli na to, že ak podajú antibiotikum streptomycin, hydina bude odolnejšia proti chorobám a zároveň priberie počas liečby dvojnásobok svojej hmotnosti. Pre vyššie zisky začali farmári podávať tieto lieky nielen hydine, ale aj iným zvieratám na farmách bez ohľadu na to, či boli choré alebo zdravé. Lenže antibiotiká v mäse, mlieku a ďalších živočíšnych produktoch zostávajú a ľudia ich tak po celé roky dostávajú do svojich organizmov spolu s tým, čo jedia.

Malý, ale významný úspech nedávno zaznamenali vedci z univerzity East Anglia, ktorým sa podarilo prekonať bariéru, cez ktorú sa antibiotiká nevedeli nijako dostať. Slabinu objavili pri baktériách salmonely, na základe čoho by sa mohli vyvinúť nové účinnejšie lieky. To však potvrdia ešte roky. Problémom zostáva prívleha ďalších baktérií, ktoré odolávajú súčasným antibiotikám. Čoraz viac rezistentnými sa stávajú baktérie stafylokoky E. coli, ale aj také, ktoré spôsobujú kvapavku, cholera či legionársku chorobu, teda ťažký zápal pľúc.

Problémom sú aj klesajúce investície do výskumu. Na vývoji nových antibiotík v posledných rokoch celosvetovo pracovali len štyri veľké farmaceutické spoločnosti, pričom pred dvadsiatimi rokmi ich bolo až osemnásť. V dôsledku toho sa za posledných desať rokov objavilo na trhu len päť typov antibiotík novej triedy. Nedávno na to upozornil profesor Jeremy Farrar, ktorý tvrdí, že ľudstvu preto možno hrozí katastrofický scenár. Podľa neho sa pokojne môže stať, že sa ľudia nebudú mať čím liečiť, pretože nijaké antibiotiká im už nezaberú a takto by postupne mohli vzniknúť nové smrteľné bakteriálne epidémie. Najlepšie je, keď človek lieky nepotrebuje...

Robert LANDIS

Historik Pavel MIČIANIK o konferencii policajných historikov Slovensko v minulosti čelilo terorizmu

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Členovia Slovenskej policajno-historickej spoločnosti, ktorí sa na podobných podujatiach zúčastnili v Českej republike, zorganizovali v Bratislave ojedinelú konferenciu policajných historikov. Jedným z účastníkov bol PhDr. Pavel MIČIANIK, M. A., PhD., z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde v roku 1997 získal prvý akademický titul. Medzitým sa okrem iného stal známym prácamí o vojenskej histórii, o slovenskej armáde v rokoch 1939 – 1944, vrátane obrany proti maďarskej agresii, ťaženia v Poľsku, ako aj ťaženia proti ZSSR v rokoch 1941 – 1944. Zaoberá sa aj konfliktami v druhej polovici XX. storočia (Afganistan, Irak, Juhoslávia, Čečensko) i aplikáciou geopolitických teórií na konkrétne historické udalosti v rokoch 1939 – 2006.

Historik Pavel MIČIANIK

• Aký význam pripisujete osobitnej konferencii policajných historikov?

Je to prvé podujatie tohto druhu na Slovensku. Už tým je výnimočné. História policajných bezpečnostných zložiek na Slovensku sa totiž venuje veľmi málo historikom. Konferencia je preto výbornou príležitosťou na nadviazanie kontaktov, výmenu informácií, prípadne začiatok spolupráce.

• Sústredili ste sa na tri zložky česko-slovenského štátu, prvej Č-SR, v boji proti terorizmu – v čom sú odlišnosti medzi týmito tromi zložkami?

Polícia a četníctvo plnili rovnaké úlohy ako súčasná polícia s tým rozdielom, že četníctvo pôsobilo najmä na vidieku a na hraniciach. Finančná správa pracovala v oblasti, ktorú neskôr zabezpečovala Colná správa. Od 1. januára 2012 bola Finančná správa v Slovenskej republike opäť obnovená zlúčením Colnej a Daňovej správy.

• Ktoré kľúčové osobnosti, jednotky, a najmä v ktorých

oblastiach čelili problémom – veď vtedajšie Česko-Slovensko sa skladalo aj z Podkarpatskej Rusi, o ktorej verejnosť dnes vo všeobecnosti nevie, pokiaľ vlastne siahala, kde vlastne bola hranica vtedajšej Č-SR, pokiaľ vlastne teda Česko-Slovensko siahalo?

Najväčšia ťarcha ochrany bezpečnosti obyvateľstva Č-SR ležala po mobilizácii na pleciah tzv. jednotiek Stráže obrany štátu, ktoré tvorili príslušníci policie, četníctva, Finančnej správy a armády. Tieto jednotky boli po mobilizácii rozmiestnené na hraniciach, aby ich zabezpečili proti útokom teroristických skupín. Na Slovensku a Podkarpatskej Rusi bola najnebezpečnejšia služba v týchto jednotkách na južnej a čiastočne

aj na severnej hranici. Od začiatku októbra 1938 totiž museli čeliť silnej ofenzíve maďarských polovojenských teroristických skupín (tzv. Rongyosgárda a szabadcsapatok), ktorých úlohou bolo rozvrátiť pohraničné oblasti na východe Č-SR a vyvolať medzi miestnymi Maďarmi povstanie.

• Je téma terorizmu rokov 1938 – 1939 dostatočne historicky spracovaná, je dostatok výpovedí toho, čomu dnes hovoríme oral history?

Maďarské teroristické útoky všeobecne spomína takmer každý slovenský historik zaoberajúci sa slovensko-maďarskými vzťahmi v rokoch 1938 – 1945. Takmer nikto však neuvádza konkrétne prípady týchto útokov (kedy, kde a v akej intenzite sa uskutočnili). A to

Bezpečnosť štátu v rokoch 1918 - 1939 zabezpečovalo četníctvo.

Keby som bol ministrom obrany SR

Drahoslav MACHALA

Oficiálny dátum začiatku prvej svetovej vojny je 28. júl 1914. Rakúsko-Uhorsko, ktoré povzbudila podpora Nemec-ka, zaslalo Srbsku ultimátum a v ňom boli ostro formulované neprijateľné podmienky pre Srbsko, ak nechcelo stratiť vlastnú suverenitu. Rusko ako tradičný, blízky spojenec poradilo Srbsku, aby trochu ustúpilo, ale tiež ho povzbudzovalo, aby ultimátum v plnom rozsahu neprijalo. Preto Rakúsko-Uhorsko, za ktoré bojovali aj naši starí otcovia, monarchia Františka Jozefa I., 28. júla 1918 vypovedalo Srbskému kráľovstvu vojnu. Zvlášťne, ani si to celkom ako suchozemci nevieme predstaviť, že podunajské loďstvo o deň na to začalo ostreľovať Belehrad. Už vtedy, podobne ako potom „demokratickí Američania“ – ako to vyslovil veľký mysliteľ Václav Havel – začali „demokraticky bombardovať Juhosláviu“ a slovenská vláda Mikuláša Dzurindu požiadala slovenský parlament, aby schválil prelet lietadiel NATO cez územie Slovenska. Túto škvrnu z novodobých dejin

našho mladého štátu nevymaže nijaký zmizík! A tak zásah podunajskej flotily Rakúsko-Uhorska okamžite využili v Berlíne Nemci ako zámenku na to, aby vypovedali vojnu Rusku. Vzápätí ruská vláda 30. júla 1914 vyhlásila mobilizáciu a Rakúsko-Uhorsko tak urobilo hneď 31. júla.

Dni, ktoré po sto rokoch prežívame, boli bohaté na dramatické udalosti. Nemusi však vôbec pochybovať o tom, ako si Slovensko tento

O ČOM JE REČ

dátum „pripomenie“. Už dávno na jar som napísal prvé upozornenie pre primátorov, starostov a vedenia miest a dedín, aby opravili a upravili pamätníky našim padlým dedom a otcem v dedinách a mestách po celom Slovensku. Napísal som aj tichú výzvu, že pripomenúť si storočnicu od začiatku prvej svetovej vojny je rovnako povinnosťou vlády SR, ale osobitne Ministerstva obrany SR a Ministerstva kultúry SR, ktoré sa má starať o historické vedomie a po-

vedomie slovenského národa, o jeho vzťah k vlastným dejinám a k tomu, aby sme si permanentne obnovovali historickú pamäť!

Ak by som bol slovenským ministrom obrany, vydal by som s generálnym štáбом MO SR k tomuto dátumu oficiálny rozkaz. A v ňom by som sa v malej, ale dôstojnej slávnosti pokúsil, aby si súčasní slovenskí vojaci, najmä tie zložky obrany, ktoré tak rady chodia bojovať do Afganistanu a na všetky mierové misie, pri vztýčenej vlajke pripomenuli čas, keď pred sto rokmi mladí slovenskí muži, ktorých vytiahli od pluhov a priamo zo žatvy, museli nabehnúť s puškami rovno na fronty a k delám, aby sa zúčastnili a aby ich aj tisícky padli v nezmyselnej vojne! Určite by som požiadal múdrych a rozhladených generálov z Klubu generálov Slovenskej republiky, iste by som sa ako minister obrany obrátil na generála Svetozára Nađoviča, na generála Igora Čombora, na generála Jozefa Gajdoša, na generála Františka Blanárka,

už nehovorím o nejakej sumarizácii a stratégii týchto útokov. To úplne chýba. Pritom dokumentov i svedectiev je k tejto téme dostatok.

• Aký je rozdiel medzi udalosťami pred a po Viedenskej arbitráži, teda po prvej Viedenskej arbitráži z 2. novembra 1938, keď vtedajšie Nemecko a Taliansko donútili vtedajšie Česko-Slovensko odstúpiť vtedajšiemu Horthyovskému Maďarsku časť južného Slovenska a celú Podkarpatskú Rus? (Druhá arbitráž bola v roku 1940, v nej muselo Rumunsko odstúpiť polovicu Transylvánie ich spojencovi Maďarsku.)

Pred Viedenskou arbitrážou teroristické útoky kopirovali taktiku i ciele podobných útokov nemeckých teroristov v Čechách a na Morave. Operovali na území osídlenom maďarskou menšinou s cieľom destabilizovať na týchto územiach čs. štátnu moc a následne ich pripojiť k Maďarsku. Keď sa Viedenskou arbitrážou tento cieľ naplnil, táto „malá vojna“ pokračovala ďalej. Cieľom bolo pripojiť k Maďarsku aj zvyšok Slovenska a Podkarpatskej Rusi. To sa v prípade Podkarpatskej Rusi v priebehu 14. – 18. marca 1939 aj realizovalo. Slovensko sa osudu Podkarpatskej Rusi vyhlo vyhlásením samostatného Slovenského štátu. Vyvrcholením „malej vojny“ proti Slovensku bola otvorená agresia maďarskej armády na východe Slovenska, ktorá sa začala 23. marca 1939.

• V čom rozširuje historický výskum tejto otázky náš dnešný obzor a akú dôležitosť tomu pripisujete?

Slovensko v rámci Česko-Slovenska preživalo od jesene 1938 do jari 1939 to, čo dnes v oveľa väčšom rozsahu zažíva napríklad Sýria. Vysielanie teroristických bánd na územie nezávislých štátov s cieľom rozvrátiť ich sa odvtedy zdokonalilo a rozsiahle využívalo (spomeňme napríklad Kosovo, Sýriu a v poslednom čase Irak). Väčšina Slovákov však dnes vôbec nevie, že aj Slovensko muselo čeliť podobnej taktike rozvratu štátu. Túto časť našej histórie treba tiež poznať z jedného jednoduchého dôvodu – aby sa nezopakovala.

aby mi pomohli oni, starí skúsení a rozhladení muži zorganizovať podobné podujatie, aké sa im podarilo 19. septembra 2008, keď pri Pamätníku štúrovcov kládli vence slovenským urbanovským dobrovoľníkom, rovnako americký, ako aj ruský a ukrajinský veľvyslanec, Francúzi, Nemci, Taliani a každý, kto chápal, ako ťažko si Slováci vydobyli slovenskú slobodu. Pripomenutie 28. júla 2014 však nemá byť jednorazové podujatie...

Ak by som bol ministrom obrany SR, tak by som potom zorganizoval vojenskú slávnosť na Bradle a vzdal by som tak s Brezovčanmi a celým národom čest generálovi Milánovi Rastislavovi Štefánikovi. Určite by som dal nastúpiť jednotky vojakov v slovenskej vlašných a večne váhajúcich Košiciach, aby prepochovali mestom, aby na východe vedeli, že vôbec máme slovenskú armádu. Košice sú predsa druhým najväčším slovenským mestom a práve z východného Slovenska padli v prvej svetovej vojne tisícky Slovákov. Azda by ma počul rozhladený župan košickej župy JUDr. Zdenko Trebuľa a aspoň on by sa pokúsil o nejaký sympatický skutok. Pišem len to, čo sa nestane... A je smutné, že to, čo žiadam, zostane len chcením...

Kľúčová otázka je, či má Únia v terajšej podobe budúcnosť? Príveľmi dlhá vojna o európske kreslá

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Na pozadí skutočnej vnútrokrajinskej vojny, krviprelievania a nerátaných obetí na oboch stranách sa Európska únia prejavila ako každý organizačný a administratívny moloch. Nehľadala na to, čo sa deje v Ukrajine, pretože išlo o eurovoľby a o obsadenie nových kresiel v novej Európskej komisii. To naplno zamestnalo vlády a politické strany v členských štátoch. Okrem toho sa menilo aj polročné predsedníctvo – s novým dynamickým predsedom vlády je do konca roka predsedníckym štátom Talianska republika.

Začiatkom júla sa zišiel po májových voľbách nový Európsky parlament a do 1. novembra odsúhlasí nielen predsedu komisie Jeana-Claude Junckera, ale aj členov komisie, vrátane vysokého komisára pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku. Novému predsedovi EK, novej eurokomisii začne plniť mandát 1. decembra 2014. Každému laikovi, dokonca aj tomu, kto nevie, kde leží Brusel, musí byť zrejmé, aký obrovský čas potrebuje celý veľký inštitucionálny organizmus na to, aby začal fungovať. Inými slovami, že musí mať vnútorné mechanizmy, ktoré zabezpečujú jeho chod a záujmy, teda naše európske záujmy medzi voľbami v máji a začiatkom nového obdobia, vlastne krátko pred viačročnými a novoročnými prázdninami, ktoré sa v stabilných, kresťanskou tradíciou sa riadiacich štátoch končia až 6. januára – až vtedy sa začína politický život. Na otázku, kto drží v rukách v tomto období povestný európsky telefón, komu možno zavolať, nie je zrejme ľahká odpoveď.

■ PREVLÁDA NEDÔVERA

Posledné voľby ukázali, že celý tento proces nemá dôveru väčšiny obyvateľov štátov Európskej únie. Zo štyristo miliónov oprávnených voličov prišla k urnám len menšina – okolo štyridsať percent. V samotnej Británii len tridsaťšesť per-

cent. Akokoľvek podporujeme dobrú vec európskej integrácie, problém je v tom, že Brusel, Európska komisia pod desaťročným vedením doterajšieho predsedu, ultraliberála M. Barossa nepresvedčila masu voličov. Neprijímajú, neakceptujú takúto štruktúru EÚ. Nový europarlament a nová eurokomisia nebudú mať ani posilnenú legitimitu a ani posilnenú dôveryhodnosť. Vyčítať Slovensku, resp. slovenskému voličovi či voličovi na Slovensku jeho mizivú, iba trinásťpercentnú účasť vo voľbách bez sebakritiky europolitiko a europolitiko je len mediálnym divadlom. Veď v Poľsku neprišli k urnám viac ako tri štvrtiny voličov, neprejavili záujem o dianie v europarlamente prišlo iba 22,7 percenta voličov. A to je jeden z najľudnatejších štátov EÚ a prírastok do posilneného trojuholníka lídrov európskych postojov. Poľsko je v EÚ popri Nemecku a Francúzsku v istej časti politickým ťahúňom v tejto trojke. Preto sa Slovensko čoraz viac orientuje týmto smerom.

■ POTREBA NOVEJ EÚ

Návrat k eurovoľbám, nota bene ku kritike malej slovenskej účasti teraz, keď sa v Bruseli formuje nová eurokomisia a zaberá sa nový europarlament, má význam – volič totiž jasne vycítil, že netreba len nových ľudí, že treba nový model, novú

štruktúru Európskej komisie, že EÚ sa stala príveľkou, príveľmi rozdielnou a Brusel sa príveľmi mnohými reguláciami mieša do každodenného života. Mnohí euroúradníci či eurokrati alebo eurobyrokrati jednoducho ako keby boli vzdialení od reality života v členských štátoch. Vývoj v Európe, vrátane eurokrízy, ukázal, že kým tzv. nové členské štáty nevyhnutne museli urobiť všetko preto, aby značnou časťou svoje suverenity posilnili, mocné a bohaté štáty nie sú a nebudú ochotné zvädzať sa svojich suverénnych práv.

■ NAJNEBEZPEČNEJŠIA KRÍZA

Okrem toho je tu problém najťažšej krízy od konca studenej vojny, od zániku ZSSR v decembri 1991, najnebezpečnejšej krízy medzi Západom a Ruskom, medzi EÚ a Ruskom pre vývoj na Ukrajine – vývoj, na ktorého vzniku sa podieľala EÚ. Veď to bola EÚ, jej komisár pre rozšírenie, a najmä predstaviteľka pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Ashtonová, ktorí nerozoznali situáciu na Ukrajine, nespoznali, aký vývoj hrozí, a úplne ekonomicky a finančne nezmyselne ťahali Ukrajinu výlučne na svoju stranu. Teraz nejde o to byť múdrym po bitke, ale o zásadnú otázku: aké možnosti kontroly má volič, europoslanc a akí profesionáli vlastne vedú zahraničnú politiku EÚ, keď sme do-

speli na svojich hraniciach k vojnovému stavu, k plnokrvnej a krvavej vojne a ťažkokalibrovej propagande. Pritom sa tvárime, že ide len o udržanie celistvosti ukrajinského štátu. Veď je zrejmé, že každá strana sa cynicky tak ako doteraz bude usilovať z neprehľadnej situácie vyťažiť bezohľadne pre seba čo najviac.

■ TALIANSKÉ PREDSEDNÍCTVO

Pritom talianske predsedníctvo nás naliehavo upozorní, že je tu aj iný závažný a spoločný európsky problém – a to nie sú východné, lež južné hranice Európy a Európskej únie. Masové prisťahovalectvo zo severnej Afriky neprestáva. Ide o tisíce, desaťtisíce utečencov. Značná časť z nich, pokiaľ sa neuplodia v Stredozemnom mori, neostáva v Taliansku, lež tiahne do iných štátov EÚ. Prilivová masa je taká veľká a neprestajná, že nastáva postupná zmena etnickej skladby niektorých štátov EÚ. A to nehovoríme o následkoch konfliktov na Blízkom východe, rozpade Sýrie a Líbye, rozklade Iraku a situácii v Egypte, teda všade, kde EÚ už dlho nenachádza stabilného partnera, má len dlhoročnú vyhladku na to, že nijaký nebude.

Štyri stredozemských štátov sa bude počas talianskeho predsedníctva usilovať, aby pretlačilo túto problematiku do popredia, ako SNN povedal taliansky diplomat, aby sa z toho stala celoeurópska záležitosť, aby ochrana hraníc bola celoeurópskou záležitosťou, vecou celej Únie, pretože o. i. to má dosah na celú európsku ekonomiku, následky nesie celá Európska únia. Preto treba presadiť dôsledne princíp solidarity a spoločného znášania a rozdeľovania bremena v rámci celkovej únieovej prisťahovaleckej politiky. Reč je totiž o státisícoch ľudí, ktorí ročne hľadajú záchranu na ceste najmä do Talianska. Únia si dáva načas.

Americký vedec zanechal v Čechách škandál nazvaný chomskiáda Zažívame vojnu Západu založenú na lži

Dušan D. KERNÝ – Foto: zdroj: internet

V českej spoločnosti sa rozpútala nebyvalá diskusia o niekoľkých výrokových amerického vedca Noama Chomského. Ten pri nedávnej návšteve Prahy okrem iného povedal, že sa nedá porovnať utrpenie disidentov v latinskoamerických štátoch a v tamojších diktatúrach podporovaných USA s tým, čo zažili disidenti vo východnej Európe.

Kritizoval aj Václava Havla za výrok v americkom Kongrese v januári 1990, kde hovoril o USA ako o impériu slobody, a ani slovom sa nezmielil o obetiach latinskoamerických diktatúr, ktoré práve americké impérium desaťročia trvalo podporuje. Rozruch „svojou emocionálnosťou prekonal všetko, čo sa na českej verejnej scéne za dlhé obdobie odohrávalo“, konštatoval denník Lidové noviny a jeho redaktor diskusiu, ktorá podľa neho prekonal všetko, čo bolo doteraz, nazval „chomskiáda“. Ide o iného iného najmä o to, aké zmeny názoru a postoje nastali v českej spoločnosti a u príslušníkov nových generácií, ktorí vyrástli na skúsenosti irackej vojny vedenej za základe lži. Podľa niektorých ohromuje, akým spôsobom sa dnes hádže Moskva a Washington do jedného vreca, alebo ako sa ústretovo postupuje k ruskému prezidentovi Putinovi a hľadajú sa preňho a jeho politiku ospravedlnenia.

■ ŠTÁTÚT DISIDENTA

Niektorí účastníci považujú reakcie českej spoločnosti dokonca za jav, ktorý trvá už dlhšie. Je to pomalé, ale trvalé odvracanie sa od Západu a od Václava Havla. Má to rozličné podoby a neznamená to, žeby Česko išlo do inej totality alebo žeby sa stávalo súčasťou vplyvu ruského impéria, ale jednoducho nastala situácia, ktorá tu ešte pred niekoľkými rokmi nebola. Keby bol N. Chomsky prišiel pred piatimi rokmi do Čiech a povedal to isté, vôbec by jeho tvrdenie, že sa nedá porovnať to, čo zažili ľudia vo východnej Európe s utrpením Latinskoameričanov, nezbudilo taký

rozruch. Okrem iného to odštartovalo nie diskusiu o českej minulosti, ale zásadný spor a jeho súčasťou bude aj spor o V. Havla.

Súčasťou diskusie je aj pole-

Noam CHOMSKY

mika o tom, kto vlastne bol disident. Do istej miery to vyvolala aj reakcia A. Vondru, ktorý o Chomského vyhláseniach povedal, že sú to keci. V rámci tejto diskusie zarezonovala aj esej V. Bělohorského Pokus o definíciu disidenta. Okrem iného v nej tvrdí, že ľudia ako trebárs Alexander Vondra nikdy neboli disidentmi, ale viac či menej boli statočnými odporcami komunizmu. Boli „alternatívnou oligarchiou“, ktorá chcela rýchlu integráciu do štruktúr trhovej ekonomiky, do

NATO a EÚ, chceli rovnostársku spoločnosť premeniť rozsiahlymi reštitúciami a privatizáciou na spoločnosť triedne diferencovanú. Pre obeť cynickej zahraničnej politiky USA nemali nijaké pochopenie. V Bělohorský prichádza o. i. k záveru, že ľudia zo Západu a z Východu si ľahko môžu porozumieť, lebo „sú donútení vidieť, že ľudské práva a občianske práva sú len oportunistickou mediálnou konštrukciou, ktorá zakrýva absolútnu absenciu princípov charakterizujúcich vládu globálnych oligarchií“.

■ VRAJ ĽUDSKÝ ODPAD

Prekvapivá diskusia sa zvrtila na neočakávané dohadovanie o tom, či je Česká republika pevnou súčasťou Západu alebo sa odkláňa, čo svedčí samozrejme viac o náladách spoločnosti než o realite politiky. Spor sa tiež vedie, dalo by sa povedať, proti akémusi „sakraálnemu aspektu utrpenia disidentov ako ustanovujúceho mýtu novej spoločnosti“. Ale hovorí sa aj o ostrých reakciách. Samozrejme na povrch vyplávalo aj rozhorčenie nad tým, že najtvrdšie slová kritiky na adresu Chomského zazneli od ľudí, ktorí mali najmenší nárok ich vysloviť, pretože za normalizácie netrpeli a medzi nimi sa nenájdú ani jeden, ktorého osud by sa dal porovnať s utrpením disidentov v latinskoamerických štátoch, diktatúrach podporovaných USA. Podľa niektorých vypuklo niečo, čo nebola kritika Chomského, ale sprosté grobianstvo. Zazneli útoky na Chomského ako na „ľudský odpad“. Takto sa verejne vyjadril novinár v uverejnenom článku – a takýto druh vyjad-

rovania o 85-ročnom vedcovi svedčí o niečom neprípustnom.

■ ZÁPAD NIE JE SKALA

Časť diskusie poukazovala na to, že „Západ nie je nejaká skala bez problémov, a stále sa v každom konkrétnom prípade treba presviedčať, áno, patríme k Západu“. Jednoducho v Česku sa neudiali niektoré závažné diskusie a N. Chomsky to vlastne svojimi vyjadreniami pripomenul. Hlavný problém podľa niektorých nie je vo vyhodnení názorov N. Chomského, ale vo forme, ako to robí, ako napríklad sústavne kritizuje USA a Izrael. Niektorí diskutéri otvorene vyhlásili, že neznesajú neznesiteľnú ľahkosť porovnaní amerického vedca, ktorý napríklad súhlasí s tým, že obsadenie Krymu bolo hrubým porušením medzinárodného práva, ale hneď to porovná k Američanom a k ich protiprávnemu postupu vo väznici v Guantanáme na Kube. Jedným dychom porovnáva Krym a Guantanamo, do jednej roviny kladie ruský a americký postup.

■ KRITICKÉ UVAŽOVANIE

Česká diskusia, ktorá údajne prekonal všetko, čo tu za posledné roky bolo, vyústila aj do poznania, že kritické uvažovanie sa nesmie pripodobovať tlaku, či niekomu nahráva alebo nenahráva; kritické myslenie o minulosti je nevyhnutné. Chomsky narušil, takrečeno rozbúral doteraz panujúci systém českého uvažovania, ukázal, že sa dá myslieť inak, a to je najdôležitejšie. Česká spoločnosť sa o. i. musí zásadne vyrovnáť so svojou minulosťou a nemôže brať ohľad na také všeobecnoludovo-výchovné uvažovanie o tom, či to niekomu nahráva alebo nenahráva, či je to teraz taktické alebo nie. Jednoducho, kritické uvažovanie nesmie byť obmedzované. Zároveň ide aj o to pochopiť zmeny v spoločnosti, lebo značná časť súčasníkov nezabila bývalý režim – boli vtedy deti alebo ešte neboli na svete a teraz ich formovala iná skúsenosť, skúsenosť napríklad s vojnou v Iraku a z toho o. i. pramení kritickosť novej generácie.

POZNÁMKA

Daktoré myšlienky sa zakuklia a vyjdú na svetlo sveta až po stáročiach v momente, keď najviac prekvapia. Patrí sem aj výrok Otta von Bismarcka, nemeckého kancelára (1862 – 1890), o ruskom cárstve: „Môhutnosť Ruska možno podkopať iba jeho oddelením od Ukrajiny. Ukrajinu treba nielen oddeliť, ale predovšetkým postaviť proti Rusku, národ rozdeliť na dve časti a potom sa iba dívať, ako bude brat vraždiť brata.“

Brat vraždí brata

Preto musíme nájsť a vychovať zradcov z prostredia ukrajinskej nacionalistickej elity a s ich pomocou zmeniť uvažovanie jednej časti veľkého národa až do toho štádia, keď bude nenávidieť všetko ruské. Všetko ostatné je iba otázkou času.“

Dnes sa toto proroctvo naplnia. Ukrajina hnaná bruselskými úradníkmi a daktorými jej politikmi sa rozhodla spretrhať všetky vzťahy s Ruskom a oddeliť sa od neho. Tieto pokusy vnútiť Kyjevu umelú voľbu medzi Ruskom a Európou priviedli ukrajinskú spoločnosť k rozkolu. Na východe Ukrajiny sa tvrdo bojuje. A predstavitelia Európskej únie už aj podpísali ekonomickú časť asociačnej dohody s Ukrajinou. Rovnaké zmluvy s EÚ podpísali tiež Gruzínsko a Moldavsko. Ich jadrom je odstránenie väčšiny dovozných ciel na obidvoch stranách. Postupne sa tiež budú zblížovať ukrajinské a únieové normy a zjednoduší sa prístup ukrajinského tovaru na európsky trh. Kremľ si vyhradil právo prijať bližšie nešpecifikované odvetné kroky, ak zmluva bude mať negatívny dosah na ruskú ekonomiku. Ruský trh totiž nebude po pridružení Ukrajiny, Moldavska a Gruzínska k EÚ dostatočne chránený.

„Budeme musieť uzavrieť trh pre ukrajinský, moldavský a gruzínsky tovar,“ tvrdia predstavitelia Kremľa. Ukrajina preto môže iba v najbližších dvanástich mesiacoch zaznamenať straty vo výške štyridsať miliónov dolárov. Stalo sa teda, čo tvrdil Bismarck, a Rusko situáciu vníma ako geopolitickú prehru. Gruzínsko, Ukrajina a Moldavsko predstavujú zónu vplyvu, ktorú si chcelo dlhodobo udržovať. Zvlášť bolestivé je to v prípade Ukrajiny, pretože bez nej nemôže vytvoriť nijaký integračný projekt na postsovietskom priestore. Podľa prameňov blízkych Kremľu Brusel „zorganizoval prevrat na Ukrajine a pomohol nacistom dostať sa k moci“. Kancelár Bismarck tak prorokoval.

Propaganda proti Rusku v Ukrajine dosiahla vrchol. V tamojšom priestore verejnej mienky až sedemdesiat percent opýtaných označilo za najväčšieho nepriateľa Ukrajiny Rusko. Len dvadsaťtri percent anketovaných si to isté myslia o Spojených štátoch. Za pripojenie k NATO sa vyslovilo päťdesiatštyri percent respondentov, opačný názor vyjadrilo tridsaťdva percent opýtaných. Len necelých osemnásť percent Ukrajincov vyslovilo názor, že Rusko ich krajinu nijako neohrozuje. A to je tragicky málo. Za tlak ukrajinských jastrabov platí Ukrajina krvou.

Rusko je pre európske spoločenstvo významným strategickým partnerom rovnako ako EÚ pre Rusko. Dvadsaťosmička je životne závislá od ruských dodávok kľúčových energetických surovín, jej východný sused sa naopak nezaobíde bez finančných prostriedkov, ktoré získava ich predajom.

Pavol PETRANKA

RIPORT

Podľa údajov Slovenského hydrometeorologického ústavu napadlo v pondelok 21. júla na veľkej ohraničenej ploche v Žiline a jej bezprostrednom okolí za hodinu a pol až šesťdesiatpäť milimetrov zrážok, čo sa blíži k storočnej vode. Prietrž mračen narobila veľké problémy priamo v krajskom meste, znefunkčnila dopravu, uväznila v horskom teréne niekoľkých výletníkov, ale najviac škôd spôsobila prívalová vlna, ktorá sa prehnela Vrátnou dolinou. Zanechala za sebou obrovskú spúšť a zdevastovala celú dolinu.

Žilinu a okolie ničil prírodný živel

Málo vídaná letná búrka s ohromným úhrnom dažďových zrážok kompletne zničila cestu z Terchovej k spodnej stanici sedackovej lanovky na Chleb. Cestu III. triedy, ktorá je majetkom Žilinského samosprávneho kraja, na viacerých miestach vodný živel úplne podmyl, nekontrolovaný divoký prúd vytrhal kusy asfaltu a spolu s bahnom a kameňmi postrhával a úplne zničil aj viaceré zaparkované autá. Statika tejto cesty je poškodená a zničené sú aj oporné múry. V Tiesňavách na začiatku doliny začali cestári okamžite vyplňať diery v ceste betónom, aby ju sprístupnili pre ťažkú techniku.

„Žilinský kraj podnikne všetky potrebné kroky, aby sa táto komunikácia sprejzdnila aspoň v polovičnom profile. Odhadujeme, že do konca týždňa by tadiaľto už mohli prejsť prvé autá,“ povedal bezprostredne po obhliadke v postihnutom teréne žilinský župan Juraj Blanár. Spolu s podpredsedom kraja Jozefom Štrbom sa zúčastnili na zasadnutí krízového štábu priamo v Terchovej. J. Blanár dodal, že komunikácia bola pred dvomi rokmi rekonštruovaná z fondov Európskej únie a náklady na jej obnovu sa pohybovali v miliónoch eur: „Už dnes môžeme konštatovať, že toto je najväčšia škoda na ceste III. triedy, akú vôbec náš kraj mal,“ uviedol.

Na miesto kalamity prišiel osobne aj premiér Robert Fico. Po obhliadke spustošeného miesta ocenil snahu hasičov, vojakov i záchranárov, ktorí zasahovali na najhoršie povodňou postihnutých miestach. „Je asi malý zážrak, že zatiaľ nebola potvrdená žiadna obeť. Pretože to, čo sme mali možnosť vidieť na vlastné oči, je totálne zdevastovaná celá dolina. Sú tam desiatky rozbitých vrakov, celá stanica lanovky je zasypaná kamením. Je obrovské šťastie, že sa každému podarilo zachrániť,“ uviedol predseda vlády, ktorý zároveň prisľúbil finančnú pomoc na odstránenie škôd po kalamite.

„Sami to nezvládneme ani z rozpočtu kraja, ani z rozpočtu obce, preto sme požiadali vládu Slovenskej republiky o pomoc. Do stredy popoludnia máme za úlohu zmapovať všetky náklady spojené s odstraňovaním škôd,“ doplnil žilinský župan. Desiatky záchranárov tesne po vyčistení prírodného živilu prehľadávali vtedy ešte neprístupnú a uzavretú oblasť, aby poskytli pomoc uväzneným v horských chatách a útulniach, hľadali prípadných zranených a pátrali po nezvestných. Hasiči preskúmavali vraky áut, aby sa presvedčili, či v nich voda dokoľmo neuväznila. V postihnutej oblasti pomáhala zásobovaním aj armáda a jej príslušníci.

(se)
Reportáž prinesieme
v SNN 31 – 32.

Vladimír CHOVAN: Nižšia DPH na potraviny prinesie prácu pre ľudí Na potravinách najviac profituje štát

Slovensko už žije žatevnými prácami. Je tu vrchol poľnohospodárskej sezóny a vraj to bude jeden z tých lepších vrcholov. Vynikajúca príležitosť, ako sa porozprávať o súčasnej tvári nášho poľnohospodárstva, pôdohospodárstva či farmárstva. Je úplne jedno, ako túto činnosť nazveme. O jej lepších i horších stránkach sme sa zhovárali s bývalým ministrom rezortu Vladimírom CHOVANOM, ktorý v súčasnosti pôsobí ako expert v stranických farbách SNS.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: SNS

• Ako na vás pôsobia informácie, ktoré sa sporadicky, akoby hanblivo objavujú a tvrdia, že by sme tento rok mohli mať dobrú úrodu?

Prijemne. Úroda je naozaj nadpriemerná, ak hovoríme o kvantitatívnom hodnotení. Možno niekde vyskočí problém s kvalitou.

• Vždy sa nájdu dajaké dôvody na ponosy. Prečo sa tentoraz hovorí o nižšej kvalite? Veď pôdohospodárom rok žičí...

No, mierne nižšie hodnotenia budú mať asi niektoré špeciálne plodiny. Ukazuje sa to napríklad pri sladovníckom jačmeni, väčšina ktorého už je pozberaná. To má, samozrejme, aj vplyv na jeho speňažovanie, teda následne to ovplyvní tržby jeho producentov.

• Kde môže ešte prevládnúť zachmúrenosť nad dobrou podnikateľskou náladou?

Problém z pohľadu pestovateľov je napríklad aj v tom, že mierne klesajú ceny.

• Pardon, klesajúce ceny – to hádam zdravý rozum musí prijať pozitívne.

Vezmite si, že napríklad pri repke olejnej klesli výkupné ceny na úroveň vari najnižšiu za posledných sedem až osem rokov. Viete, radosť z plných sýpok ešte neznamená dobrú účtovnú uzávierku. Tržby poľnohospodárov nie sú príliš optimistické. Zažili sme už aj lepšie časy.

• Vysvetlime si to. My spotrebiteľia sa tešíme, keď klesajú ceny. Myslíme si totiž, asi mylne, že keď klesajú vám (poľnohospodárom) ceny, potom možno klesnú aj nám.

To je vcelku bežné vnímanie, keď poľnohospodári znižujú ceny, takmer nikto si to nevšimne, a keď sa začnú vracáť na pôvodnú úroveň, hneď sa o tom všade píše a hovorí. Väčšinou však ide iba o návrat na predchádzajúce cenové pozície. Veľmi pochybujem, že aj tento rok pri dobrej úrode budú spotrebiteľia cítiť nejaký pokles cien. Aj keď je slnečnica a repka na cenových minimách, pochybujem, že sa to odzrkadlí na cene oleja pre spotrebiteľa.

• Nuž ale, naozaj – ak je dobrá úroda pekárenských potravinárskych obilnín, tak máme asi logický dôvod predpokladať, že chliebik, rožky, pečivo, by naozaj mohli zlacnieť. V opačnom prípade totiž vždy ceny pekárenských výrobkov dokázateľne stúpajú.

Uvedomme si, že cena obilia sa pohybuje plus mínus na úrovni stosedemdesiat eur za tonu. To je asi sedemdesiat centov za kilogram. Kilogram chleba však dnes stojí bežne minimálne jedno euro a viac. Takže za cenu nie sú celkom zodpovední prvovýrobcovia. Myslím tú konečnú cenu v obchode, ktorú platíme všetci. Nech si spotrebiteľ spraví sám názor na to, aké percento z účtu v potravinách vyjadruje skutočnú základnú cenu suroviny. Kedysi to bol až sedemdesiatpercentný podiel, dnes maximálne dvadsaťpercentný.

• Teda tu už sme opäť pri téme obchod a povestné reťazce?

V tej reťazi mnohí, ktorí nikdy nedržali zrno v ruke, účtujú zisky. Vlastné zisky. Presne ste to vystihli. Toto ovplyvňuje konečné ceny, nie poľnohospodár alebo farmár. Sme v druhom desaťročí dvadsiateho prvého storočia. Bohužiaľ, je to realita. Je to

už aj pre Európsku komisiu mimoriadne akútna téma. Konečne sa zaoberá aj tým, aký je vlastne reálny podiel konkrétneho článku tej reťaze na cene potravín.

• V súčasnosti ten, kto predáva, získava najviac, aj keď naozaj nepridáva tovaru nijakú pridanú hodnotu.

Ja si však myslím, a to vás možno prekvapí, že najviac na tom získava štát. Úprimne si povedzme, že máme u nás dvadsaťpercentnú daň z pridanej hodnoty na potraviny. Keď si z niečoho odkrojíte dvadsať percent, naozaj máte dobrý a bezprácný podiel.

• V parlamente má byť v septembri – opäť – návrh na zníženie DPH na potraviny na desať percent.

Ako minister som presadzoval a podporoval návrh zníženia potravinárskej dane na šesť percent. Vtedy bol ten istý premiér ako teraz a nemal s tým nijaký problém.

• Aký by to malo dosah na štátny rozpočet?

Nijaký problém. Ide tam asi o dva milióny až dva a pol milióna – to je dosah na štátnu pokladnicu.

• A oveľa viac strácame tým, že obyvatelia našich prihraničných oblastí už takmer výhradne nakupujú potraviny za hranicami, a teda aj dane odvádzajú do cudzích štátnych rozpočtov.

Ale viete, efekt zníženej dane nie je len v príjmoch štátu. Tu ide aj o schopnosť farmárov dávať ľuďom prácu. Veď sa tomu aj sám venujem v praxi. Keby som mal nižšiu DPH, prijmem do zamestnania ďalších ľudí. Budem vyrábať viac. Budeme robiť to, na čom teraz stráca celá naša republika. Pritom ekonomika Slovenska nepadne na farmárskej DPH, ona padne na tisícoch nezamestnaných. Nižšia DPH by výrazne ekonomike Slovenska pomohla.

• Pán bývalý minister, ste politik, ale hovoríte, „my robíme“ – ukážte ruky, sú to ruky farmára?

Ja som sedliakom po celý môj život. Predsedu na družstve som začal robiť v januári 1990. Družstevníci v Dolnom Dubovom (okres Trnava – pozn. red.) ma zvolili za predsedu. Odtvdy som bez prestávky v poľnohospodárstve. Z bývalého krachujúceho štátneho majetku som napríklad vytvoril fungujúcu spoločnosť, ktorá tu

je už devätnásť rokov. Naša výmera je vyše 8 200 hektárov.

• Niekedy, keď som bol v štvrtom ročníku ZŠ (základná deväťročná škola), sme sa na hodine ruského jazyka učili „máma dajárka, pápa traktarist...“ Zaiste v tom bola ideológia, ale vyjadrovalo to aj spoločenský status poľnohospodárov. Dnes ako keby pre spoločnosť neexistovali.

„A ja budú kazmanavt...“ No, asi sme niekde urobili chybu, ak mám tiež použiť klasiku, tentoraz filmovú.

• Ale tú urobili „soudruzi“, o chybe, o ktorej hovoríme, sa treba zamýšľať vo vzťahu k našej novej demokracii.

No, ale neviem, či to aj tak a teraz nebolo s tými súdruhmi. Vývoj u nás po tom roku 1989 totiž nie celkom smeruje tam, kde sme dúfali, že smerovať bude. Za to si však môžeme sami. Tu, u nás doma. Ale takto, farmár alebo sedliak, to bolo vždy čosi vážene. Moji starí rodičia boli sedliaci a som na nich hrdý. Boli to ľudia, ktorí pracovali, ale požívali aj určitú úctu. A pracovali tvrdo. Boli gazdovia, vedeli hospodáriť, robili a niečo mali. Ale ani dnes ten farmár nie je niečo dehonestujúce. Koľko mladých odchádza z miest na vidiek a začínajú tam podnikat? Asi to robia v nejakej viere v niečo, pre nejaké presvedčenie. Veď my ako Slováci sme vidiecky národ, nehrajme sa na niečo iné, čo nám nesvedčí. Trochu boli problémy, keď sa za socializmu zaberala pôda...

• Nuž a teraz ju zaberajú podnikatelia a stavajú na nej skladovacie hangáre.

Myslím si, že toto je ešte horšie. Vtedy na pôde hospodáril družstvá, dnes sa poľnohospodársky pôdny fond stráca úplne. A strácame práve tú najkvalitnejšiu pôdu na juhozápade Slovenska. To našim nasledujúcim generáciám spôsobí veľa vrások.

• Zamestnanosť v poľnohospodárstve. Aká je tá reálna v porovnaní s potenciálnou?

Toto je jedna z našich strategických chýb. V rámci národného hospodárstva ich, žiaľ, robíme veľa, ale to je jedna z tých zásadných.

• Zaoberá sa tým niekto?

Kedysi sa tým zaoberala aj vláda. Aj tá súčasná práve pred rokom schválila koncepciu rozvoja poľnohospodár-

stva. Táto koncepcia dáva šancu zvýšiť počet zamestnancov rezortu takmer o devätnásť tisíc osôb.

• Stane sa to? Deje sa to v podiele na roky, vymedzené koncepciou?

Viete, ja to ani príliš za koncepciu nepovažujem. Koncepciu to má možno len v názve, ale obsahovo je to niekde inde. Nie je to reálny dokument a nikdy sa v praxi nemôže naplniť. Tento rok napríklad podľa koncepcie by mal byť nárast zamestnancov v poľnohospodárstve o štyri a pol tisíc. Vlni však ich počet klesol o dva a pol tisíc a reálne tento rok klesnú stavy zamestnancov v poľnohospodárstve minimálne znova o toľko, ak nie viac. Trend je teda opačný.

• Je ingerencia Európskej únie našim poľnohospodárom pomocou alebo ich brzdi a obmedzuje? S pôdou sa totiž aj rado a často kšeftuje a dotácie to štedro umožňujú. Zatravné plochy, dobytkie jednotky..., vieme, o čom hovoríme.

Ach..., peniaze z Bruselu naozaj nie sú efektívne využité. Ale z veľkej časti za to môže samotný Brusel. Veď to je jeden obrovský byrokratický aparát. Tam sú iba štatistiky a úradníci a odfajkujú sa položky. Tam nikoho nezaujíma, či je to tak dobre a správne, ale či je to presne podľa nejakého dokladu. A ten papier sa niekedy tvorí na základe iných záujmov, ako sú záujmy štátu. Ministri stále žiadajú Brusel, aby ich vlády dostali väčšiu rozhodovaciu právomoc, ako cielenejšie a efektívnejšie naložiť s dotáciami. Tie vlády ich totiž naozaj vedia efektívnejšie využiť.

• Dobré, ale predsa len, máme účinný národný systém kontroly zneužívania dotácií farmárom?

Odpoviem inak. Z dotácií, ktoré dostávame, pôjde až osemdesiat-sedem percent zdrojov na hektáre a iba trináť percent zdrojov na takzvané citlivé komodity. Lenže Slovensko má ohrozenú potravinovú bezpečnosť a citlivou komoditou je u nás prakticky všetko. Takže už v smerovaní je obrovská systémová chyba. Z trinástich percent nemožno predsa zachrániť všetko. To by sa dalo možno z tých osemdesiatich siedmich.

• Nuž a Slovensko popri tom by malo začať konečne chrániť aj vlastnú pôdu.

Výpredaj do zahraničia nie je dobrá cesta. Inak – je to cesta do pekla. Toto sa skončí veľmi zle. A ani terajšia zákonná ochrana nič nemusí ochrániť. Veď zahraničie skupuje pôdu cez naše domáce nastrožené subjekty úplne v pokoji a v súlade so zákonom. A tragédia je, že nevieme prijať produktívne, efektívnejšie riešenie.

• Náš štát vraj dusí farmárov aj neuveriteľnou potrebou administrovania. Schvaľovačky, povolenia, overenia, potvrdenia, nariadenia..., čo sa s tým dá robiť?

Čosi už naznačili zákony o predaji z dvora. Lady sa trochu pohli. Stále však máme nezmyselne zaťažujúcu byrokraciu. Možno je to aj tým, že na Slovensku musíme byť vždy pápežskejší ako pápež. Dalo by sa, určite by sa to dalo zjednodušiť.

• Žijeme zvláštnu dobu fetišizovania čohosi, čo nemá nijakú hodnotu, nech je to čokoľvek. Na druhej strane – ako keby som sa mal už hanbiť aj za to, keď chceme vyjadriť úctu k tým – obrazne – ktorí nám dopestujú chlieb.

Je to smutná pravda. Musíme zastaviť devastáciu hodnôt. Hodnotu poctivej práce sme všeobecne potlačili kamsi do úzadia. A tu je ďalší problém. V našej spoločnosti rastie počet vzdelaných ľudí. Fajn. Ale nájdite mi kvalifikované sily s výtuhým listom. Na tie sa zabudlo. Práca nevonía, tituly áno. To je tak trošku aj vizitka našich rodičov. Kto z nich dnes povie deťom – urobte si remeslo a až potom špekulujte o vzdelaní. Zásadné zmeny budú aj v tom potrebné.

Slovenský exil v USA v roku 1914: Pre slovenský národ úplnú samosprávu

Americkí Slováci – tribúni samostatnosti

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív autora

Je nesporné, že štúrovské Memorandum vo Viedni z roku 1849 o požiadavke na „ústavnoprávne osamostatnenie“ Slovenska, matičné Memorandum z roku 1861 s požiadavkou na „Okolie“ inšpirovali viac rozhodujúcich aktivít slobodného slovenského exilu v jeho zápasoch o „samosprávu a voľnosť sebaurčenia“ slovenského národa ešte pred začiatkom prvej svetovej vojny 1914.

Predstavitelia amerických Slovákov s generálom M. R. Štefánikom.

Nesporná je aj skutočnosť, že pokútna účelová misia grófa Michala Károlyiho z uhorského parlamentu do USA (1914), aby presvedčil Ameriku, že v Uhorsku nenastane nijaká zmena a ani voči Slovákom sa nezmenia pomery, vyvolala vlnu protestov amerických Slovákov, najmä Slovenskej ligy v Amerike (SLA) od roku 1907 s jej špeciálnym programom pomoci Slovákom v ujarmenej situácii v Rakúsko-Uhorsku. A to bolo takmer v podvečer sarajevského atentátu a začiatku prvej svetovej vojny.

■ ZA OSLOBODENIE SLOVENSKA

Slovenská liga v Amerike okamžite reagovala Memorandom (1914), aby upriamila pozornosť všetkých parlamentov civilizovaného sveta na postavenie Slovákov v ríši a deklarovala snahu nájsť v nich podporu pre oslobodzovacie aktivity už krátko pred vypuknutím prvej svetovej vojny. Memorandum reagovalo aj na program Slovenskej národnej strany (marec – máj 1914) v Turčianskom Svätom Martine a na jej požiadavky na novelizáciu národnostného zákona, ako i na zlé postavenie Slovákov a menšín v celej monarchii.

„My sa nemôžeme obzerať na príliš mierny program Slovenskej národnej strany na Slovensku. Tí žijú v iných (podmienkach), kde zaspievajú si pri pohárku je vlastizradným prečinom. Načo však sme my tu v Amerike?“ reagovala SLA už 1. apríla 1914. Obširne opísali prenasledovanie Slovákov, likvidáciu slovenských gymnázií, Matice slovenskej (1875), vyhľadanie na Dolnú zem, absenciu slovenských škôl, kultúry, národného života. V mene deklarácie a slobody žiadajú odstrániť krivdy, aby bol národ „považovaný za rovnoprávneho činiteľa medzi ostatnými národmi, mal úplnú samosprávu a voľnosť sebaurčenia tak na poli politickom, ako i kultúrnom a hospodárskom“.

Pod rozsiahlym vysvetľovacím textom (12. str.) sú podpisy predstaviteľov SLA, jej viacerých členov, novin, časopisov, spolkov, desiatky rímskokatolíckych a protestantských slovenských kňazov, úctyhodný prejav národnej ekumény. Skutočnosť, že americký prezident prijal vládne a priateľsky ligárske delegáciu, im vliala nádej, že sa Amerika oboznámi s postavením Slovákov v monarchii, podporí právo na ich sebaurčenie až po samostatnosť. Americkí Slováci tak okamžite po vypuknutí prvej svetovej vojny prevzali na seba úlohu tribúna za slovenské národné osamostatnenie a skončenie akýchkoľvek zväzkov s Maďarmi.

V decembri 1914 predseda SLA A. Mamatey oznámil Kongresovému výboru Česko-Slovenských kolónií v Paríži aktuálne ligárske stanovisko, že „žiadajú samosprávu pre Slovensko, a nie ako osobitný samostatný celok, ale ako zvláštny administratívno-politický celok

bez ohľadu na to, k akému väčšiemu štátnemu útvaru on ako spolupatriaca časť pridelený bude pri zlenom stole diplomatov“. Čo, pravda, značná časť ligárov prekvapilo a zaskočilo. Vojnové, diplomatické, dobové pomery však vykazovali viacero nepredvídaných zmien v túžbach amerických Slovákov i Slovákov, ktorí sa ocitli na bojiskách v česko-slovenských légiách v Európe i v Rusku.

■ NÁZOROVÉ ROVINY

Oslobodzovací zápas Slovákov sprevádzali doma i v zámorí viaceré predstavy budúceho usporiadania Slovenska. Jednotnosť sa prejavila najmä v odtrhnutí sa od Maďarska. Na pozadí aktuálnych, niekedy až vášnivých kombinácií jedni uvažovali o spojení s Čechmi, ďalší s Rusmi, iní dokonca s Poliakmi. Súčasne museli čeliť v oslobodzovacích akciách živelné nemeckej propagande, ako i germánofilským a hungarofilským slovenským vrstvám v USA. Aby toho bolo viac, nemecká vláda dôrazne žiadala Ameriku „nevyrábať a nepredávať pušný prach, šrapnele a iné náboje do európskych a vo vojne sa angažovaných štátov a do Japonska“. Propagandu rázne odsúdila aj Slovenská Jednota, a to s nezmieriteľnou odvahou a výzvou na Ameriku podporovať a neustúpiť pred nemeckým vtieravým apelom a jeho zákernosťou.

K americkým Slovákom sa už v roku 1914 na druhej strane sveta pridali Slováci v Rusku. Od roku 1899 sa tu usadil aj drotár z Veľkého Rovného, inakšie aj odchovanec slávneho trencianskeho „drotárskeho pluku“ Jozef Džavík. Tu ho spolu s ďalšími Slovámi a Čechmi zastihla prvá svetová vojna v Petrohrade, partnerskom centre Moskvy, kde sa sústredili českí a slovenskí dobrovoľníci. J. Džavík sa vďaka svojej národnej aktivite stal predsedom Revolučného výboru Slovákov v Petrohrade, kde sa neskôr stretol nielen s M. R. Štefánikom, ale i s ďalšími predstaviteľmi I. správy Zväzu česko-slovenských spolkov od roku 1915.

J. Džavík spomína: „Pri vykonaní mi osudom zverenej úlohy, popri všetkej začiatkovej objektivnosti Čechov, začal som bádať a chápať ich náklonnosť v úmysle o predpravách. Na vianočné sviatky v roku 1914 usporiadala Česko-Slovenská kolónia v Petrohrade stromčekovú slávnosť v prospech Českej dobrovoľníckej družiny. Pri tejto zábavnej slávnosti nacvičili sme a nahráli sme (ja osobne) so slovenskými drotárskymi chlapcami vianočnú pastiersku hru Bača... Po skončení hry nestačil som prijímať blahoželaní. Medziinými mi jeden pán inžinier Čech, stiskajúc ruku, hovorí: „Tak, tatínku, hezky vám to dopadlo. My vás po válce počestíme a bude to naozaj dobré...“ Na to J. Džavík o. i. reagoval, že my ideme síce spo-

ločne, ale za jedným cieľom – samostatnosť, a nie počesťenie Slovákov... „Hlavne táto okolnosť ma, okrem iného, priviedla na myšlienku urobiť hneď akési opatrenia v prospech záujmov slovenského národa. ... Na základe tejto mojej intervencie sa vypracovalo prehlásenie Správy Zväzu Česko-slovenských spolkov č. 165 z 2. 5. 1915, kde sa hovorí o budúcej samospráve a autonómii Slovenska. Táto dohoda sa volá tiež Petrohradská dohoda. ... Na môj zárok bola na tento účel pripravená rezolúcia, kde zo zvláštnej schôdzky petrohradských Slovákov bolo tiež vyslovené pripojenie Slovenska k budúcej Česko-Slovenskej republike ako autonómnej časti... Že prvú iniciatívu otázky samosprávy Slovenska v dobe I. svetovej vojny v rámci Česko-Slovenského štátu nastolil a forsoval bývalý rovniarsky drotár, na tom význam vecí nemá čo trpieť...“, doplnil.

■ NA TÉMU SAMOSPRÁVY

Slovensko-ruská verzia budúceho usporiadania Slovenska dokladá nielen stanoviská petrohradských, ale i moskovských Slovákov, sústredených najmä do Slovensko-ruského spolku Ľudovíta Štúra, ktorý už spočiatku ostro odmietal rastúci „čechoslovakizmus“ českých organizácií v Rusku.

Moskovskí Slováci stáli jednak na stanovisku značnej časti Slovákov v Amerike – robiť čo najviac pre osamostatnenie Slovenska a rozklad česko-slovenského spojenia, a ak by to vyžadovali pomery, boli za pripojenie Slovenska k Rusku. To akiste vyvolalo sériu otázok v Rusku i v Amerike, preto sa Zväz Česko-Slovenských spolkov v Rusku rozhodol do 20. mája 1915 vydať k situácii svoje prehlásenie spresňujúce, že Česi a Slováci sú jeden národ síce so spoločnou kultúrnosťou a minulosťou, ale s dvoma odlišnými jazykmi, kde o. i. píše: „Považujeme za samozrejmu zásadu, že v budúcom kráľovstve Česko-slovenskom vedľa hlavného snemu pre spoločné veci zriadený bude i zvláštny krajinský snem pre zvláštne záležitosti Slovenska, že Slovensko v politickom i jazykovom ohľade má byť samostatné. Politická a jazyková samostatnosť Slovenska nech je zaručená základnými zákonmi budúceho kráľovstva.“

Vyhlásenie sa odvoláva o. i. na Veľkú Moravu, rok 1848, zjednocovanie Srbov, Chorvátov, Slovincov, česko-slovenskú jednotu, podávanie rúk, ako i prehlásenie, že je mnoho Slovákov – národovcov, ktorí túžia po vysvetlenom riešení nastolenej štátoprávnej česko-slovenskej otázky už v roku 1914.

Tento názor podporoval nielen M. R. Štefánik, ale i predstavitelia SLA Gustáv Košík, ktorí prišli do Ruska v júni 1915, čo však prekážalo radikálnemu krídlu SLA pracujúcemu aj s úplnou samostatnosťou Slovenska a slovenského národa.

Ďalší vývoj už zaznamenáva Clevelandská dohoda v roku 1915.

V roku 1914 a na začiatku roka 1915 – teda k času pred sto rokmi – patria aj prvé verejné oslobodzovacie aktivity Slovákov v Amerike i Rusku za oslobodzovanie Slovákov v Uhorsku. Všetkým, ktorí podstúpili útrapy, obete a obeť za nás, patrí aj po sto rokoch naše uznanie a vďaka.

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

Najväčší nemecký ostrov Rügen (Rujana) má plochu necelých tisíc štvorcových kilometrov. Žije na ňom sedemdesiatšesťtisíc obyvateľov. Nie tak dávno bol komunistickým rajom bývalej NDR a vyhľadávaným miestom, kde v lete chcel každý stráviť dovolenku. Aj kancelárka Angela Merkelová veľmi obľubovala tento ostrov v časoch, keď ešte robila vedeckú kariéru v NDR a bola lojálnou podporovateľkou východonemeckého komunizmu. Pre ďalšiu politickú kariéru rýchlo zmenila svoje presvedčenie a o NDR teraz nepovie jediné pozitívne slovo. Láska k Rügenu jej však zostala a pravidelne ho navštevuje.

Ostrov Rügen bol dlho nedobytnou pevnosťou

Nemecký raj patril Slovanom

Roman BEDNÁR – Foto: autor

V siedmom storočí osídlil ostrov Rügen slovanský kmeň Ranov (Rujanov). Na ostrove možno dodnes nájsť po nich stopy. Postavili mohutné opevnenia, ktorých zvyšky sa dajú obdivovať v Garzi, na Kape Arkona a na vrchu Rugard pri hlavnom meste ostrova – Bergene.

■ VÝZNAMNÁ RÍŠA

Tento mimoriadne schopný kmeň západoslovenských Ranov vybudoval na Rügene významnú ríšu, ktorá existovala niekoľko storočí. Svojím spôsobom bola dokonca významnejšia ako Veľkomoravská ríša, a to už len tým, že mala neporovnateľne dlhšiu trvácnosť a bola vnútorne oveľa stabilnejšia. Nemala formu kráľovstva, ale mala kmeňové usporiadanie.

Na Slovensku o tejto najstaršej vyspelej slovanskej kultúre na severozápade Európy takmer nič nevieme. Slovenskí historici o nej buď nevedia veľa, alebo sa o ňu nevedia zaujímať. Pochodil som celý Rügen – je výnimočne úchvatný a má jedinečné svojrázne čaro. Samozrejme som sa zaujímal o stopy, ktoré na ňom zanechali Slovanovia, a o ich históriu.

Ich vyspelá ríša výrazne ovplyvnila okolitý priestor Baltického mora, ako aj blízku pevninu, kde boli malé germánske kniežatstvá. Bola veľmi silná aj vojensky a jej sila sa zakladala na mocnej námornej flote.

■ OPEVNENÝ TRIANGEL

Dánske kráľovstvo bolo v tom čase veľmi úspešné a silné a obávala sa ho tak Británia, ako aj Škandinávia, ale na svojho konkurenta a protivníka na Rügene – na nebezpečných Ranov – vojensky nestačilo, a tento stav trval až do 12. storočia. Ranovia boli nielen vynikajúci bojovníci, ktorí robili úspešné výpady až na dánske brehy a hnevali tak dánskeho kráľa, ale vynikali aj ako skvelí stavitelia. V trojuholníku Barth – Jasmund – Gristow postavili na svojom ostrove početné hrady a chrámy. Ďaleko za hranicami ríše Ranov bol známy aj ich mohutný a impozantný tempelburg na Arkone, čo bola kombinácia hradu a chrámu, ktorý bol zasvätený slovenskému bohu Svantovitovi. Po zničení a dobytí Retry sa stal hlavným chrámom severozápadných Slovanov. Retra bola centrálnou svätyňou Slovanov

v severovýchodnom Nemecku a patrila bohu Svarožičovi. Jej zvyšky sa archeológom dosiaľ nepodarilo lokalizovať. Aj táto svätyňa bola tempelburgom a bola religióznym, vojenským a politickým centrom zväzu lutických (lužických) Slovanov.

Odtiaľ v rokoch 983 až 1068 organizovali odpor a odboj polabskí a baltickí Slovanovia proti pokresťančeniu a proti vzniku feudálneho štátu, ktorý bol prepojený s germánskym kresťanstvom a jeho kňazmi. Slovanovia oboje odmietali ako stratu slobody a otroctvo a dlho urputne bojovali proti nim.

■ VÍTAZNÍ VIKINGOVIA

Bol to až dánsky kráľ Valdemar I. a veliteľ jeho vojska a zároveň aj poradca, biskup Absalon von Roskilde, ktorým sa v roku 1168 napokon podarilo poraziť silnú flotilu Ranov, ktorá chránila ostrov. Následne dobyli a zničili aj dôležitú pevnosť slovanských ostrovanov Svantovitov chrám v Arkone a po ďalších víťazných bojoch napokon ukončili teritoriálnu a religióznu samostatnosť slovenských Ranov na Rügene. Slovenské knieža Jaromar I. sa stal po konečnej porážke vazalom dánskeho kráľa a slovanskí obyvatelia ostrova prijali kresťanstvo z donútenia a zároveň stratili svoju slobodu v stredovekom feudálnom štáte.

Svoje dojmy z týchto pamätných miest som vyjadril básňou, ku ktorej ma inšpirovala návšteva Arkony:

Arkona, ty skalný trón zašlých Slovanov, Arkona, ty premocné bralo, kde stojí mocný slovanský hrad a stráži na Rujane ostražito, bdelo slobodu jej slovanských detí, aby im ju žiadne nepriateľa vojsko nevzalo.

Arkona, ty skalný trón a posvätný dóm bohov Slovanov, si ochranca slovanských morských krajov, na tebe rozbijú a rozdrvia sa divoké vlny všetkých nepriateľských výbojov.

Arkona, nad tvojimi skalami bdie mocný boh Slovanov Svantovit a ochraňuje ich reč a zvyky, bráni ich bleskami i hromami, aby ich nikdy nesprznil Germánov mravy a zlozvyky.

Ostrov Rügen

VÝROČIE

Dnes si ani neuvedomujeme, aký historický význam mal prvý a osemdesiat rokov pôsobiaci spolok slovenských žien Živena. Trebárs v rozvoji slovenského ochotníctva, v uchovaní krajevých špeciálí tradičnej slovenskej kuchyne či nádhery a pestrosti ženských krojov. Klúčovou však bol úloha Živeny vo zvyšovaní vzdelanosti žien v čase, keď osвета na slovenskom vidieku bola takmer protištátna činnosť.

Úrodná pôda pre vlastenky

Na jeden aspekt sa však často zabúda: Živena vznikla akoby ženská odnož Matice slovenskej, aj sídlo mala v Martine. A po zakázaní Matice uhorskými úradmi nebola len organizátorkou podujatí pre ženy, ale vo veľkej miere udržiavala matičné tradície, preberala časť úloh MS a v rozličných smeroch prekračovala rámec ženskej organizácie. Spomeňme literárne snahy jej členiek, podnecovanie k tvorbe a pomoc pri vydávaní ich diel, zakladanie a oživovanie knižníc na slovenskom vidieku, zostavenie a editovanie dvoch zväzkov národného literárneho almanachu Živena, vydávanie ilustrovaného ženského časopisu Živena (v rokoch 1910 – 1949), organizovanie výstav, založenie družstva Lipa pre ľudovumelecký priemysel atď.

Celonárodný spolok slovenských žien vznikol 4. augusta 1869 v Martine z iniciatívy národne orientovaného právnika a novinára Ambra Pietra z Bobrovca (1843 – 1906), ktorý bol v tom čase redaktorom martinských Národných novín. Prvou predsedníčkou sa stala A. Pivková. Po štyroch rokoch prišla na tridsaťtri rokov do funkcie Elena Maróthy-Šoltésiová a s mimoriadne aktívnou členkou výboru Teréziou Vansovou najviac poznačili charakter a význam spolku – onedlho po založení mal približne sto miestnych odborov a šesťtisíc členiek. Živena sa sústreďovala na zakladanie a podporu slovenských škôl pre dievčatá, výchovu mladých žien k materstvu a rodičovstvu, rozširovanie ich všeobecného vzdelania a na zdravotnú osvetu. Značnú pozornosť venovali zbieraniu ľudovumeleckých výrobkov, vydávaniu literatúry pre ženy, podpore dievčenských škôl a slovenských študentiek v Česku, osvetovým podujatím, rozvoju knižníc – v mnohom priamo nahrádzovali Maticu slovenskú v rokoch jej zákazu. Prejavovalo sa to aj v každoročných „augustových slávnostiach“, organizovaných v Martine, ktorými celému národu pripomínali Maticu slovenskú. Živena zanikla po februári 1948 – komunistom jej program nevyhovoval – formálne sa zlúčila s novovzniknutým Slovenským zväzom žien, v skutočnosti to znamenalo jej koniec.

(jč)

Veľa protivenstiev ohrozovalo Slovákov po stáročia – ešte aj lúpežní rytieri

Ako Bašovci prišli nakoniec o hlavu

Z historických prameňov spracoval Ján ČOMAJ

Slováci to mali oddávna ťažké. Poddaný musel šľachte dorábať všetko na jej bezstarostný život. Krajom sa preháňali divé hordy z ázijských a povolžských stepí, ktoré sa hradom a zámkom poväčšine vyhýbali, ale v nevoľníckych osadách brali so sebou všetko, a čo zostalo, ľahlo popolom. Tiahli tadiaľto hladné vojská stavovských povstaní, nenávisťou zaslepení husiti, nemilosrdní tureckí nájazdníci..., k tomu všetkému ešte aj cholera, mor, záškrt, tubera, pálenka. A na mnohých miestach trápili ľudí ešte aj lúpežní rytieri.

Vchod do hradu Muráň – najvyššie situovanej pevnosti v strednej Európe.

Niet azda slovenského hradu z evidovaných vyše dvesto ruín, aby aspoň v niektorom období nebol stelesnením krutovlády a nemilosrdného boja o moc, v ktorom obeťami boli obyčajne ľudia z podhradí. Na ukážku sme si vybrali tri hrady – Čabraď, ležiaci medzi Krupinou a Šahami, Považský hrad, ktorého zvyšky sa vynímajú nad Považskou Bystricou, a kedysi pyšný Muráň – z jeho bohatej histórie spomenieme obdobie, keď tu sídlil a okolie tyranizoval rytier Matej Baša.

■ ČABRAĎ NAD LITAVICOU

Zvyšky hradu sa vypínajú nad obcou Čabraďský Vrbovok a riekou Litavica pod Krupinskou vrchovinou. Patril k strážnym pevnostiam, ktoré chránili banské mestá už od 13. storočia. Vtedy, ale po dostavbách aj o tristo rokov neskôr, patril k našim najmocnejším hradom – dôkazom je skutočnosť, že odolal vpádu Tatárov, a ani Turci ho nikdy nedobýli napriek tomu, že naň podnikli niekoľko útokov, najväčšie v rokoch 1585 a 1602. Jeho pôvodnými páni boli rytieri zo staroslovenského rodu Huntovcov-Poznanovcov, ktorí stáli aj pri kolíske uhorského štátu. V polovici trinásteho storočia sa huntovská rodina zopsula – pána hradu Derša Huntu jeho vlastní bratia prepadli, uväznili s celou rodinou a čeladníkmi – a začali sa najhoršie časy pre široké okolie. Pod hradbami sa dokonca objavil kráľ Ladislav, aby zasiahol proti neprávostiam a zmieril bratov, koristníci ho však do hradu ani nevypustili. Panovník ich odsúdil na stratu šľachtických práv a majetku, nič nepomohlo. Kraj trpel ďalej. Až v nasledujúcom storočí kráľ Zigmund zbavil rod Huntovcov práva na hrad, podhradie a prislúchajúce dediny a všetko venoval vesprém-skemu arcibiskupovi Vajdovi.

■ PO ZLOM HORŠIE

V 15. storočí obsadili hrad vojská Jana Jiskru z Brandýsa. Prišiel do Uhorska so zvyškami husitských

vojsk, no tie už dávno nesledovali pôvodné náboženské a sociálne ciele – skôr rabovali a bránili habsburské záujmy v Uhorsku. Jiskra sídlil na Zvolenskom zámku a na výpady mal osobitnú komandu, ktoré sa z výprav vracali s plnými vozmi poživiny a tovarov. Jedno sídlilo na Čabrade – zázemie malo naozaj široké, k hradu patrili obce Cerovo, Vrbovok, Domaniky, Ladzany, Šalov, Bekestelka, Bohunice, Badín, Klastava, Teplička, Moravce, Svätý Anton, Devičie, Drienovo, Krnišov, Lesenice, Opava, Medovarce, Plášťovce, Štefultov, Slatina..., mali kde rabovať.

Čabraďský hrad bol už vtedy mohutnou stavbou. Za opevneniami mal vysokú vežu s reprezentačnými priestormi, dvoma komorami a dobre zásobenými pivnicami, farskú budovu s kaplnkou so vzácnymi predmetmi, kamenný objekt s ubytovacími miestnosťami, so sýpkou, skladom potravín, a štyri bašty – v jednej bola bohato vybavená vyhňa, v druhej pekáreň, v tretej zbrojnica, vo štvrtéj tajne, pod hradom opevnený majer – po odchode husitov boli hrad a príslahlé dediny úplne vymetené.

Po zlom len horšie, a tak podľa príslovia prišli po husitoch ešte horšie časy. Kastelánom sa stal bezohľadný Tomáš Palástky. Temnice hradu boli večne plné poddanými z okolitých dedín – jeden pre chorobu nemohol na panské, iní chytali ryby v potoku, starénka bez povolenia zbierala v panskom lese raždie... Bohatý hrad lákal aj Tomášovho brata Dregefa, kastelána Novohradu. Jedného dňa so svojimi mužmi na hrad zaútočil a brata aj s rodinou dal pod múrmi popraviť. Palatín ho pre bratovraždu odsúdil na stratu všetkých majetkov a vyhostil do Sedmohradska.

V 16. storočí obsadil hrad chýrny lúpežný rytier Melichar Balaša. Dva roky (1547 – 1549) tyranizoval okolie, zbíjal kupcov na cestách, bral ľuďom obživu a statok, unášal mladé dievčatá, vykrádal kostoly. Jeho vyčítaním sa napokon musel

zaoberať uhorský parlament. Vyslal na Čabraď vojsko, až to urobilo s Balašom poriadky.

■ POVAŽSKÝ HRAD

Azda najznámejší lúpežní rytieri v našich dejinách pochádzali z rodiny Podmanických. Usalašili sa na Považskom hrade. Pochádzali z obce pod mohutným Maninom z Podmanína – dedinky, ktorá má aj dnes len okolo šesťsto obyvateľov. V roku 1351 sa tu narodil prvý známy predstaviteľ zemianskeho rodu Hadrián. Jeho syn Mikuláš patril k odvážnym prívržencom vtedajšieho uhorského panovníka Ľudovíta z Anjou, ktorý mu za jeho služby pridelil zeme v okolí rodiska. Tak sa z drobnej zemianskej rodiny stali zeme páni.

Približne o sto rokov jeden z potomkov Ladislav Podmanický bol veliteľom vojsk Mateja Korvína. Kráľ mu za zásluhy daroval Považský hrad. Po Ladislavovi zostali traja synovia – Ján, Štefan a Michal. Každý z nich sa zapísal do uhorských dejín. Ján sa stal záhrebským biskupom a neskôr županom Bratislavy, Štefan nitrianskym biskupom a Michal bol veliteľom osobnej stráže poľského kráľa Ľudovíta Jagelonského. Mal tri dcéry a dvoch synov – Jána a Rafaela. Keď chlapci dorástli, usídlili sa na rodinnom Považskom hrade. To bolo okolo roku 1530. V Uhorsku práve prebiehal zápas o trón medzi Habsburgovcami a prívržencomi Jána Zápoľského. Aj keď bolo Považie v moci habsburského generála Katzainera, bratia bránili svojho protežanta Zápoľského. Udatne a so zbraňou. Habsburské vojská od Trenčína po Žilinu privádzali do zúfalstva bleskovými výpadmi v noci či za úsvitu, celé habsburské tábory sa budili v potokoch krvi a stone umierajúcich – a útočníkov už nebolo. Rýchlo mizli v lesoch a čo nevidieť aj za hradbami svojho pevného sídla.

Lenže vojsko – niekoľko stoviek ozbrojencov – čosi stálo. Potrebovalo žold, jedlo, zbrane, kone...

a tak sa výpady proti Habsburgovcom zavše nenili na zboj. Bratom sa to zaľúbilo. Každým dňom boli sebaistejší. V očiach poddaných, ktorým neublížovali, sa stali symbolom vzdoru. Postupne sa stali neobmedzenými páni severnej polovice Trenčianskej stolice a postachom Moravy i Sliezska. Spustošili zámok v Budatíne, aj Lednice na Morave, vyrabovali sklady bohatých kupcov, vyprázdňovali komory a pivnice veľmožov v širokom okolí...

Keď v roku 1537 dostali od Zápoľského za verné služby usadlosť v Sedmohradsku, Ján sa ta pobral – Rafael zostal na Považí. Obaja však pokračovali vo svojich rabovačkách. V roku 1542 sa nimi zaoberal aj uhorský snem. Podľa rozsudku dostali dva mesiace na to, aby poškodeným vrátili alebo uhradili ulúpené majetky. Nestalo sa tak. Ján v Sedmohradsku onedlho zomrel a Rafael zmenil „brnenie“: priklonil sa na stranu Ferdinanda Habsburského. Po krátkom čase si uňho dokonca vymodlil milosť. Získal takú dôveru, že mu panovník v roku 1554 dal dokonca miesto župana severnej časti Trenčianskej stolice. V politike je to tak.

■ PIESEŇ O MURÁNI

Možno si ešte niekto zo školských čias spomenie na báseň Pieseň o Muránskom zámku. Jej autor Martin Bošňák v baladkej poéme spomína aj trestnú výpravu na Muránsky hrad, ktorá mala za cieľ zajať a potrestať hradného pána Mateja Bašu, jeho bratov a komplicov, ktorí namiesto spravovania hradu a územia, ktoré im dala kráľovská milosť do užívania, „bašovali“ po svojom – vykrádali okolité stolice – Gemer a Spiš, ba vo svojej rozpínavosti zašli až do okolia Banskej Štiavnice, do Zvolenskej župy, Tekova a inde, lebo vlastnili aj štyri hrady na strednom Slovensku.

V pohnutých rokoch prvej polovice 16. storočia, teda približne v tom istom čase, keď vrcholili výpady bratov Podmanických z Považského hradu, rytier Matej Baša s bratmi Martinom a Demeterom a s najatými komplicmi sa venovali podobnej činnosti, len ešte bezohľadnejšie, krvavejšie a vzhľadom na počet hradov, ktoré vlastnili, aj na väčšom území. Ich banditizmus vrcholil, keď sa Matej Baša podvodom zmocnil hradu Muráň. Tu si zriadili svoju „najaktívnejšiu“ základňu. Bratia boli veľmi krutí a Matej Baša aj nenásytný v zhromažďovaní majetku. Jeho lúpežné odieľy ničili, páliť, rabovali a zabíjali bez výberu všetko, čo im stálo v ceste. Tak vypálili a vyplenili silné a opevnené mestá, akými boli Levoča alebo Dobšiná, zničili kláštor, po ktorom zostali len stopy na dnešnom Kláštorisku v Slovenskom raji – len jeho prepady z Muránskeho zámku trvali rovných dvadsať rokov (1529 – 1549).

Vrchnosť si nevedela s Bašovcami rady. V roku 1548 prijal uhorský snem uznesenie, podľa ktorého každý lúpežný rytier, bez ohľadu na svoje minulé zásluhy a pôvod, ak okamžite neprestane so svojou zvrhlou činnosťou, má sa bez ohľadu na svoj pôvod potrestať potupnou smrťou – v prípade Bašovcov nič nepomohlo. Tak sa do riešenia záležitosti zapojil sám rakúsky cisár a uhorský kráľ Ferdinand Habsburský a vyslal na Muráň vojsko – o tejto histórii zaujímavovo píše aj Peter Glocko v knihe Tomáš a jeho lúpežní rytieri.

Cisárské vojsko dobylo najprv Bašove hrady Sitno, Gýmeš (dnes Jeleneec), Hrušov a Levice. Potom sa vydali na najsilnejšie chránené Muráň. Siedmeho augusta 1549 hrad dobyli a pod jeho múrmi stáli Mateja Baša, jeho dvoch bratov a jedenásť ďalších komplicov. Tak sa skončila jedna krvavá lúpežná história. Dodnes z nej však zostalo „bašovanie“.

Do obrazového archívu spisovateľky Hany Zelinovej možno nazrieť digitálne

Storočnica autorky Alžbetiného dvora

Zuzana STANČIKOVÁ – Foto: archív SNN

Slovenská národná knižnica v Martine si pripomína sté výročie od narodenia prozaičky, prekladateľky, redaktorky a dramatičky Hany Zelinovej. Uplynulo tiež desať rokov od jej úmrtia. Zásluhou obľúbenej filmovej adaptácie najznámejšej románovej trilógie z histórie turčianskych zemianskych rodov Alžbetin dvor dostala práca Hany Zelinovej punc nesmrteľnosti. Preto v rámci národného projektu Digitálna knižnica a digitálny archív prináša Slovenská národná knižnica pri príležitosti výročia spisovateľky pohľad do jej osobného archívu fotografií a rukopisov.

„Turčianska rodáčka Hana Zelinová bola mimoriadne aktívna po celý život. Vydala spolu stodesať kníh a preklady jej tvorby vyšli v pätnástich jazykoch, dokonca aj v braillovom písme. Vytvorila

spolu tridsaťjeden románov a sedemdesiat kníh pre mládež, na svojom konte má tiež dvadsaťpäť rozhlasových hier, osemnásť televíznych filmov a inscenácií, ako aj jeden celovečerný film. Obdivuhodná bola jej vnímavosť tém a problémov rezonujúcich v spoločnosti. Napríklad prácu o narkomanovi, ktorý sa vrátil späť do života, pod názvom Ruža zo samého dna, vydala autorka v roku 1997 ako osemdesiattriročná,“ uviedla generálna riaditeľka SNK Katarína Krištofová.

■ V ZNAMENÍ JUBILEA

Hana Zelinová sa narodila 20. júla 1914 vo Vrútkach. Po absolvovaní Učiteľského ústavu v Bratislave sa venovala redaktorskej

a vydavateľskej práci v Košiciach, Prešove a Bratislave, kde sa začiatkom päťdesiatych rokov minulého storočia natrvalo presťahovala. S výnimkou desaťročného zákazu verejného publikovania ponúkala svojim dospelým i detským čitateľom podnetnú a pútavú literatúru. V jej repertoári nachádzame pohľady do osudov dospievajúcich ľudí, života mladých žien, horaliek, turčianskych a liptovských rodov, ako aj beletrizované memoáre, sondy do života v domove dôchodcov, sídliskového sveta mestských detí, maturantov či starého manželského páru, mladej rodiny, no aj tému zákulisia parlamentnej praxe, ku ktorému „pričuchla“ v rokoch 1990 – 1992 ako poslankyňa Slovenskej národnej rady. Spiso-

Fotografia z legendárneho filmu Alžbetin dvor.

vateľka zomrela 16. marca 2004 vo veku nedožitých deväťdesiat rokov.

■ DIGITÁLNY ARCHÍV

Meno Hany Zelinovej nesie vrútocká mestská knižnica, ako aj základná škola. Mesito autorke zriadilo tiež pamätnú izbu. Na cintoríne vo Vrútkach je aj miesto jej posledného odpočinku. Okrem titulu zaslužila umelkyňa sa stala Hana Zelinová nositeľkou najvyššieho štátneho ocenenie za celoživotnú tvorbu – Pribinov križ I. triedy. Zdigitalizované ukážky osob-

ného archívu a rukopisov prináša Slovenská národná knižnica na stránke projektu www.dikda.eu, kde sú cez osobné dokumenty, rukopisy a diela predstavené aj ďalšie významné slovenské osobnosti ako Matej Bel, Anton Bernolák, Jozef Ignác Bajza, Ľudovít Štúr, Andrej Sládkovič, Pavol Országh Hviezdoslav, Anička Hurbanová, Milan Rastislav Štefánik či Martin Kukučín. Slovenská národná knižnica na webe tiež pravidelne informuje o tom, čo sa písalo v novinách pred sto rokmi práve v čase, keď vypukla prvá svetová vojna.

SPISOVATEĽKINA BIBLIOGRAFIA		Alžbetin dvor (1971)		Hlas starých huslí (1988)		Aj v raji prší (1998)		Večer neprídem (1964)		Maťko a ja (1986)	
Próza :		Volanie vetra (1974)		Nočný koncert (1989)		Ešte raz... (1998)		Hriešna krajina (1966)		Vlnky žbinky (1987)	
Zrkadlový most (1941)	Kvet hrôzy (1977)	Vino kráľov (1979)	Harlekýnové milióny (1994)	Múr plaču (1999)	Atlantis (1966)	Knihy pre deti a mládež:		Do videnia, Zuzanka (1966)	Spat' na slnku (1988)	Rozprávková studnička (1999)	
Pristav pokoja (1944)	Hodvábná cesta (1980)	Vranie oči (1995)	Dve slová (1996)	Jakubko (1959)	Bambusová princezná (1966)	Moja je pomsta (1967)		Divadelné hry:		Mária (1943)	
Anjelská zem (1946)	Smäd (1981)	Sedem dní (1996)	a jedna noc (1996)	Sivá húska (1959)	Hanibal za bránou (1970)	Otec, povedz pravdu (1977)		Ktosi je za dverami (1944)		Žijem cudzí život (1948)	
Hora pokušenia (1948)	Kľukatý let motýľa (1983)	Ruža zo samého dna (1997)		Taká čudná jar (1962)	Otec, povedz pravdu (1977)	Pehavý noštek (1981)					
Dievočka, vstaň (1948)	Vejár s fialkami, alebo s kým mi bolo dobre (1986)			Bosý generál (1962)							
Diablov čardáš (1958)											
Kamenný ruženec (1970)											

Ako sme spolunažívali v jednom štáte

Matúš Kučera: Slováci a Chorváti (Historické a kultúrne vzťahy), PostScriptum, Bratislava 2013

KNÍHA TÝŽDŇA

Matúš Kučera je nielen renomovaný slovenský historik, ale aj skvelý vykladač našich dejín. Suché fakty z našej minulosti dokáže priblížiť pozoruhodným, svojským spôsobom. Publikácia Slováci a Chorváti iste mnohým návštevníkom Chorvátska pomôže lepšie spoznať jeho obyvateľov a azda aj pochopiť, prečo sa toľko chorvátskych mien vyskytuje na Slovensku. Ale aj opačne.

Publikácia je populárnym stvárnením dejín Slovenska od najstarších čias až po dnešok. Reflektuje skutočnosť, že sme spolu s Chorvátmi prežili v jednom štáte vyše sedemstôpadesiat rokov. Z mnohých historických udalostí vyplýva, že sme národ nepoučiteľný. Autor uvádza, že „roku 1529 sultán osobne na čele svojho vojska vtiahol do Uhorska, aby rozhodol spor medzi dvoma korunovanými kráľmi. Aby nebolo pochýb, na ktorej strane osmanská moc stojí? Ján Zápoľský už na hranici vítal turecké vojsko s otvorenou náručou. Pri Moháči, kde len nedávno zahynul posledný potomok jagelovskej kráľovskej dynastie, sa teraz odohrávalo iné, veľmi symptomatické divadlo. Ján Zápoľský pokľakol na uhorskú čiernu zem a vlastnú krajinu prijal z rúk tureckého sultána ako osmanské léno. Bola to zrada tzv. národnej strany, ktorá si hovorila, že jej úlohou je chrániť Uhorsko pred cudzozemskou vládou. Uhorská šľachta, a nebolo to prvý raz, ale ani posledný, pre svoje osobné majetkové a mocenské záujmy zrádzala aj to posledné, čo zostávalo ako symbol vlastenectva a národnej pýchy.“

O knižke sa dá povedať, že je prelomovou v slovenskej historiografii, lebo dosiaľ nič podobné nevzniklo. Číta sa ako pútavý román, takže je vhodná aj pre dovolenkárov, možno práve pri Jadranskom mori.

Eva ZELENAYOVÁ

NEKROLÓG

Nevyhľadával popularitu, neorganizoval si šnúry besied, nebol však ani uzavretý vo svete literatúry. Naopak. Žil so spoločnosťou, sledoval jej choroby, problémy aj úskalia a svojky sa nad nimi zamýšľal – o tom svedčia jeho knihy esejí. Skromný a pracovitý prozaik Ivan Kadlečík, ktorý od 15. júla už nie je medzi nami. Aspoň nie fyzicky. Zostalo tu len košaté dielo.

Odišiel smelý esejista a prozaik

Narodil sa 8. apríla 1938 v Modre v rodine evanjelického farára, takže to nemal počas štúdií ani neskôr v práci ľahké. Našťastie prišiel do vyšších škôl už po besniacej proticirkevnej vlne prvej polovice päťdesiatych rokov – a vďaka tým osobnostiam na Filozofickej fakulte, akými boli dekan Ján Dekan a profesori Mráz, Pišút, Tomčík, ukončil štúdium slovenského jazyka a literatúry bez ohrozenia. Po roku 1961 pracoval v košickom Mestskom archíve na úseku kultúrnych a literárnych stôp, chvíľu v krajskej redakcii Pravdy, v rokoch 1968 – 1970 do nástupu normalizácie bol šéfredaktorom martinského kultúrno-spoločenského dvojtýždenníka Matičné čítanie. Zo Zväzu slovenských spisovateľov ho vylúčili, len čo ho ta prijali. Prvých šesť rokov po štarte normalizácie bol nezamestnaný, v roku 1976 mu chceli Martinčania znova pomôcť a zamestnali ho v Slovenskom národnom múzeu – do roka musel odísť. Ďalšie roky sa pretľakal ako predavač knihkupectva a organista v Pukanci, ale na rozdiel od tých, čo sa stiahli do ústrania, napočudovanie po celý čas odvážne písal. V samizdatovej Vaculíkovej Petlici mu v roku 1973 vyšli literárne úvahy Reči z nižiny, o rok Tváre a oslovenia, vydal biografickú knihu Štefan Marko Daxner (1976). Normalizačnú atmosféru vyjaval v samizdatových knihách eseji Rapsódie a miniatúry (1981, 1987, knižne 1988 v Kolíne nad Rýnom) a v dielach, ktoré mu vyšli hneď po novembri 89 – Dvanásť, Vlastný horoskop, Lúnenie, Epištoly, aj v knižke vydanéj korešpondencií s L. Vaculíkom a O. Filippom Poco rubato. Vyšlo mu ďalších desať prozaických kníh, ktoré vedeli oslovovať aj mladšiu generáciu, vydal memoárovú knižku Žiť sa dá len autobiograficky, dostal niekoľko literárnych ocenení, aj Rad Ľudovíta Štúra. Zostala po ňom nezmazateľná stopa.

(jĕ)

HUMORESKA

Keď som minule natrafil na novinovú správu, v ktorej stálo, že v blízkej budúcnosti už nebudú musieť špekáčiky obsahovať mäso, poklonil som sa v duchu istému francúzskemu komikovi. Slávny Louis de Funés si scenáre písal sám alebo na nich spolupracoval. V komédii Kridelko alebo stehienko hrá prísneho a ako vždy aj neurotického degustátora, ktorý udeľuje reštauráciám hviezdčky kvality. Do turbulentného deja vstupuje chamtivý veľkopodnikateľ Tricatel, ktorý chce cez nastrčené osoby skúpiť tie najonakvejšie francúzske reštaurácie, aby tam potom mo-

hol hostí krmiť svojím priemyselné vyrábaným „žrádlom“. Biela hmota je vstreknutá do formy a hop... už je tu kuriatko, ktoré ešte nastriekame na hnedo, aby vyzeralo chutne. Z ďalšej formy a čerenej farby máme lososa a keď použijeme zelený nástrek tak ša-

tálnych synov vypoďkal na opekačku. To, čo sa dialo so špekáčikom v plameni ohníka, pripomínalo nezvládnutú kremáciu, a nie príslub opečenej pochúťky. Takže až teraz z novinovej správy som sa dozvedel, že za všetko môže separát. A nenažranosť

ti. Naše mamy pri tých domácich kurencoch to vyvarili v polievke a potom to dostal Dunčo ako prílepšenie. Dnes sa všetky zvyšky po spracovaní mäsa preženú obrovskými mlynčekmi cez oká s priemerom jeden milimeter, do vzniknutého sajrajtu sa pridajú

halušky, strieľala na panvici ako naši vojaci na Piave. Priateľ mäsiar mi to vysvetlil. Slanina sa totiž injektuje vo vode rozpustenými chemikáliami, aby dostala vôňu údenej. Na panvici to potom robí svoje. Chýba už len práškové pivo či nedajboh instantná slivovica. Vezmeme vrecúško, vysypeme do pohára, zalejeme vodou a na zdravie. Teraz neviem. Mám nostalgicky spomínať na potravinu pred osemdesiatimi rokmi, alebo na farmárskych trhoch, ktoré nie sú každý deň a just sú zatvorené, keď idem z roboty, alebo sa mám stať vegetariánom. Mrkva sa totiž falšuje ťažšie. Ale ktovie...

Marek DANKO

Od opekania špekáčikov po práškové pivo

látové listy. Na konci sedemdesiatych rokov sme sa na tom filme chechtali jedna radosť a potom sme ako správni parobci išli niekam do prírody a opekali sme si – čo iné ako špekáčiky. Dnes už by som to neriskoval. Naposledy som tak spravil pred piatimi rokmi, keď som svojich puber-

nadnárodných obchodných reťazcov, ktoré by Slovači najradšej predali chemicky ochutený papier a účtovali si to ako parmskú šunku. A čo je vlastne ten separát? Napríklad si zoberme také kuriatko. Po jeho spracovaní do obchodnej formy nám ostanú hlavy, nohy a ešte zopár čudesnos-

chemické dochucovadlá a pod'ho vyrábať. Párky, špekáčiky, nátierky, paštéty... Hnusný Tricatel z Funésovho filmu by len uznalivo pokýval hlavou. Priznám sa, že občas neodolám surovinám, ktoré nám lekári neodporúčajú. Asi zo závidia. Keď som si však chcel minule opražiť slaninku na

NA MARGO

Častou chybou je, že historické osobnosti sa posudzujú kritériami dneška. Pôsobenie v školách, vo verejných či v stranických funkciách, vyššie vzdelanie, tituly – to všetko sa môže z hľadiska dnešného sveta zdať banálne. Od toho je len krok k podceňovaniu ich zásluh a zabúdaniu na ne. V úplne inom svetle sa nám však ukážu, ak si uvedomíme pomery, v ktorých pôsobili.

Kresťanský a národný

Jedným z takýchto veľkánov prvej polovice 20. storočia bol Dr. Jozef Buday – vzorný kňaz, špičkový vzdelanec a rečník, spisovateľ, prekladateľ, ochotník, sociálny pracovník, pokračovateľ najlepších tradícií bernolákovskej a štúrovskej generácie. V tomto roku si pripomíname sedemdesiatpäť rokov, teda tridsať rokov od jeho smrti.

Činnosť Dr. J. Budaya je tiež dôkazom toho, ako úzko bol kedysi prepojený kresťanský a národný prvok. Toto spojenie, žiaľ, v dnešnej katolíckej cirkvi, presnejšie v klére a najmä v episkopáte, už prakticky neexistuje. Národné sa tu pokladá za príťaž, za čosi prežitá a nepotrebné.

Deliaca čiara medzi slovenskými politikmi v prvej Č-SR šla nielen cez stranícku či konfesijnú príslušnosť, ale aj cez ich postoje pred 28. októbrom 1918. Podľa nich sa určoval tábor tzv. predprevratových a poprevratových Slovákov. U prvých bol verejne známy ich slovenský zástož ešte v časoch maďarizácie. Pokiaľ ide o Jozefa Budaya, patril jednoznačne k prvému prúdu.

Po roku 1945 upadol do nemilosti česko-slovenských komunistických režimov. Nečudo, ako presvedčený kresťan a teológ odmietal každú násilnú zmenu, každú revolúciu a namiesto ideológie triedneho boja presadzovaného marxistami preferoval zákoné riešenia a princíp kresťanskej solidarity. Navyše bol členom a funkcionárom (Hlinkovej) Slovenskej ľudovej strany.

Toto negatívne vnímanie pokračuje aj v časoch dnešného liberalizmu. V očiach novodobých inkvizítorov, akými sú protislovenské liberálne médiá, je už samotná funkcia v HSLŠ smrteľným hriechom, ktorý nie je možné odčiniť nijakou inou zásluhou činnosťou.

Azda aj preto ako možno jediný významný predprevratový Slováč nemá dodnes – s výnimkou ulice v Nitre – dôstojnú hmotnú pamiatku. V tomto smere na neho zabudli tak rodný Trenčín, ako aj Moravské Lieskové, Leopoldov či ostatné obce, v ktorých pôsobil.

Nepochybujeme o tom, že ak by J. Buday nebol funkcionárom HSLŠ, ale komunistickým funkcionárom, Českoslovákom či maďarómom, mal by dnes na Slovensku minimálne bustu či pamätnú tabuľu. Azda aj v hlavnom meste SR, a možno priamo pred úradom vlády či pod oknami prezidentského paláca, ako to majú niekdajší funkcionári KSČ. Aj to patrí medzi trpké paradoxy dneška a svedčí o konfúzii hodnôt, aká v SR dnes vládne...

Martin LACKO

Sedemdesiatpäť rokov od smrti zabudnutého slovenského veľikána Horlivý kňaz a vynikajúci rečník

Text a foto: Martin LACKO

Jozef Buday sa narodil 28. januára 1877 v Trenčíne v roľníckej rodine. V rodnom meste skončil ľudovú školu a začal aj gymnaziálne štúdiá (u piaristov), posledné dva ročníky však dokončil v Satmári (Satu Mare) v dnešnom Rumunsku (1894). Teológiu študoval v seminári v Nitre, kde bol aj vysvätený v roku 1899. K teologickým štúdiám pridal neskôr i právo. Študoval na Alžbetinskej univerzite v Bratislave a v roku 1916 mu budapeštianska univerzita udelila doktorát práv (ThDr.).

Jozef BUDAY otvára rokovanie Snemu Slovenskej republiky 18. januára 1939.

Ako kaplán začínal v Rosine, pôsobil v Terchovej a v Bošáci. Na každej z farností sa pričínal o pozdvihnutie pútnických miest (Skalka, Višňové, Frývald). V roku 1906 ho biskup poslal za správcu farnosti do Moravského Lieskového. Tu bol súčasne aj správcom rímskokatolíckej ľudovej školy a členom obecnej rady. Mal veľmi dobré vzťahy s miestnymi evanjelickými farármi – Jozefom Holým a potom s Jánom Zemanom, ktorí boli aj jeho osobnými priateľmi.

■ HORLIVÝ KŇAZ

Po októbri 1918 začali vznikáť miestne pobočky Slovenskej národnej rady, ktoré sa podľa vzoru tej martinskej prihlásili k Č-SR. J. Zeman a J. Buday mali zásluhu na sformovaní päťdesiatčlennej národnej rady v Moravskom Lieskovom. Ustanovila sa 4. novembra 1918 a obaja spomínaní kňazi sa stali jej predsedami. J. Buday v obci zotrval do konca roku 1919. Do pamäti obyvateľov tejto, prevažne evanjelickej obce sa zapísal nielen ako horlivý kňaz, vynikajúci rečník, ale aj ako dobrý Slováč.

Autori monografie Dejiny školstva v Moravskom Lieskovom jeho činnosť do roku 1918 charakterizovali nasledovne: „Horlivý kňaz, telom i dušou Slováč, veľký priateľ učiteľov. V spolupráci s ním sa viacerí učitelia naučili milovať slovenský národ...”

Najtrvalejšou stopou jeho pôsobenia však bolo vybudovanie nového chrámu v novorománskom slohu. Rýchlosť jeho postavenia je aj na dnešné časy obdivuhodná: v roku 1909 sa začalo s búraním starého a v roku 1912 už stál nový.

Budayovo pôsobenie malo aj silný sociálny rozmer. Ako dedinský kňaz videl každodenné živorenie ľudu. Biedu a utrpenie ešte znásobovali dedinskí vykorisťovatelia a úžerníci, najmä krčmári. Túto neutešenú realitu ako spisovateľ nielen výstižne opisoval, ale s ňou i zápasil. Na neuhy poukazoval a brojil proti nim osvetovými prednáškami, šírením literatúry, divadelnými predstaveniami, ale aj vytváraním alternatív voči zdieňaniu a zadlžovaniu chudobných.

Schodnou cestou v tom čase bolo zakladanie svojpomocných potravinových a úverových družstiev či spolkov triezvosti. Potravinové družstvá založil v Terchovej, v Bošáci i v Moravskom Lieskovom.

■ MAĎARIZAČNÝ ÚTLAK

Obdobie, v ktorom J. Buday pôsobil ako kaplán a neskôr mladý farár, bolo z národného hľadiska pre Slovákov azda najťažšie. Bolo to obdobie,

keď sa politické elity uhorského štátu rozhodli ho zmeniť na maďarský štát – so všetkými následkami. Ich cieľom bola likvidácia slovenskej inteligencie, a tým aj národa ako takého.

J. Buday patril k tým nemnohým katolíckym kňazom, ktorí dosiahli vyššie vzdelanie, no súčasne nepodľahli vtedajšej vládnej ideológii. Naplno využíval aj ten nevelký evanjelický farár – Jozefom Holým a potom s Jánom Zemanom, ktorí boli aj jeho osobnými priateľmi. Veľkú úlohu v osвете ľudu zohrávali podielové knihy SSV. Pred prevratom vychádzali v náklade tridsaťpäťtisíc kusov, po roku 1919 v náklade sedemdesiat- až stotisíc kusov. Viacere z nich napísal práve Buday – či už pod vlastným menom alebo pod pseudonymom (Pravdomlúv, Bohuslavský, Dedinský kaplán a i.). Za mienku stoja aspoň Ľudové poviedky či próza Odpadnutá pijavica. Publikoval v Národných novinách, Katolíckych novinách, Ľudových novinách, Kresťanovi a inde. Redigoval mesačník Svätý Vojtech (1908 – 1913), potom Duchovný pastier (1917 – 1918), ktorý sám založil. Tento časopis prežil až do dnešných dní.

Najznámejším však ostal ako politik. Politika, osobitne pre Slováka, nebola vtedy „biznisom“ ako dnes. Skôr opačne – obeťou. Buday do nej vstúpil v roku 1910, keď bol za volebný obvod Bohuslavice zvolený do stoličného výboru Trenčianskej župy, kde zotrval až do roku 1918. Jeho národná minulosť a vyššie vzdelanie ho po roku 1918 predurčili na dôležité posty verejného i cirkevného života. V roku 1919 sa stal riadnym profesorom cirkevného práva na teologickej fakulte v Bratislave a o dva roky aj kanonikom v Nitre. Patril aj medzi vážnych kandidátov na post nitrianskeho biskupa.

■ NA VYSOKÝCH POSTOCH

Vkročil aj do najvyššej politiky. V roku 1919 ho vymenovali za poslancu Revolučného národného zhromaždenia v Prahe. Na základe výsledkov prvých slobodných parlamentných volieb v rokoch 1920 sa dostal ako kandidát Slovenskej ľudovej strany do poslanskej snemovne Národného zhromaždenia. Vo volebnom období 1925 – 1929 bol asi dva roky podpredsedom snemovne. V ďalších voľbách v roku 1929 a 1935 ho zvolili do senátu Národného zhromaždenia. Stal sa senátorom a v rokoch 1935 – 1939 aj podpredsedom senátu.

V Č-SR vládla prísna stranícka politika, neexistovali nijakí „nezávislí“

kandidáti či poslanci. Buday patril medzi tých, čo celý politický život ostali verní jednej strane – v jeho prípade to bola Slovenská ľudová strana (od roku 1925 premenovaná na Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu). V Č-SR, ktorá presadzovala českoslovakistickú ideológiu a Slovákov po viacerých stránkach diskriminovala, práve táto strana najdôslednejšie obraňovala slovenské záujmy.

Patril medzi najaktívnejších slovenských poslancov v pražskom parlamente. Bol pevným stúpencom existencie Č-SR, ktorú pokladal za oveľa vhodnejšiu platformu pre život slovenského národa, než bolo Uhorsko. To mu nebránilo vidieť nedostatky a chyby. Podobne ako jeho strana kritizoval vládný režim, nie však existenciu štátu ako takého – v tom bol rozdiel oproti predstaviteľom maďarskej menšiny, ktorí odmietali Č-SR z princípu.

■ KRITIKA POMEROV

Ako uvádza historik Martin Vašš, už vo svojom prvom vystúpení v poslanskej snemovni v roku 1920 kritizoval asymetrické označovanie škôl v českých krajinách a na Slovensku. Kým v prvom prípade niesli prívlastok „české“, no čo sa týkalo Slovenska – „československé“. Buday poukazoval na to, že množstvo českých zamestnancov prichádza k nám s cieľom počesť Slovensko. Veľké množstvo českých úradníkov na Slovensku chápal ako kolonizáciu Slovenska Čechmi. Úradovalo sa takmer bez výnimky česky. Za hlavnú príčinu nedorozumení medzi Čechmi a Slovákami pokladal náboženskú otázku. Mnoho zlej krvi narobili protikatolícke tendencie niektorých českých učiteľov či štátnych zamestnancov prichádzajúcich na Slovensko.

Vážna bola aj otázka cenzúry tlače. Za Uhorska neexistovala, priniesla ju až masarykovská Č-SR. Buday v tejto súvislosti poukazoval na časté, hrubé a neodôvodnené zásahy štátnej cenzúry do ľudáckej tlače. Pranie rozneuhovanie štátnej moci v politických zápasoch, najmä v predvolebnom období na prospech československých vládných strán.

■ DVOJTVÁRNOSŤ PRÁVA

Masarykovská „demokracia“ svojrázne ponímala aj proklamovanú rovnosť pred zákonom. V skutočnosti rovnaké politické priestupky boli odlišne hodnotené, ak sa ich dopustil stúpenec českoslovakizmu, a inak ak sa ich dopustil autonomista. Žiadosti o verejnú zhromaždenia boli skôr zamietnuté, ak sa týkali autonomistov než vládných stúpenecov.

J. Buday kritizoval nedodržiavanie podpísaných dohôd Masarykom, najmä Pittsburskej dohody. S cieľom oslabenia jednotného slovenského frontu predstaviteľa Prahy cieľavedome pracovali na rozdeľovaní Slovákov, kde často hrali na náboženskú strunu. Aj tejto závažnej skutočnosti sa dotkol vo svojich prejavoch. Poukazoval na fakt, že predstavitelia režimu rozlišovali medzi evanjelikmi a katolíkmi, pričom preferovali tú časť evanjelikov, ktorá sa hlásila k ideológii čs. národnej jednoty, a naopak obchádzali tých evanjelikov, ktorí podporovali slovenskú svojbytnosť.

V jeho prejavoch v senáte z 1. apríla 1930 o. i. čítame, že vládnuci režim „favorizuje len veľmi malú časťku, totiž tých evanjelikov, ktorí sa vydávajú za Čechoslovákov, nie z presvedčenia, veď je to u Slováka takmer nemožné, ale z pohnútok buďto osob-

ných, alebo preto, že takto mienia slúžiť svojej cirkvi”.

■ MUŽ ZÁSAD

Jeho podpis nachádzame na Memorande 128. Bolo na ňom 128 podpisov osobností slovenskej kultúry, ktoré odmietli vládou vnucované nové, tzv. Vážneho pravidlá z roku 1931. Tie mali za cieľ počesť slovenčiny. V zápase o jej čistotu Buday veľmi vyzdvihoval úlohu Matice slovenskej.

Ako starý národovec a kňaz intelektuál požíval v strane vždy veľký rešpekt. Istý čas počas Hlinkovej neprítomnosti stranu dokonca viedol. Od roku 1930 bol podpredsedom HSLŠ.

Po celý čas patril do skupiny umiernených, radikáli v HSLŠ ho preto pokladali za muža ústupkov. Vďaka svojim schopnostiam bol často členom delegácií HSLŠ, ktoré rokovali s vládou. Principiálnosť Budaya je aj v ideovej rovine. Celý život zotrval na platforme slovenskej vzájomnosti, v duchu koncepcie Jána Kollára. Vyzdvihoval, že táto idea vznikla práve v slovenskom národe. Nebál sa ju propagovať ani vtedy, keď sa stredná Európa a Česko-Slovensko dostali pod kontrolu Hitlera. V jeho chápaní mali Slováci zo všetkých slovanských národov najbližšie k Čechom a Rusinom, nazývaných mylne „Ukrajinci”.

Konštituovaním autonómie Slovenskej krajiny 6. októbra 1938 sa naplnili podmienky na vytvorenie tak slovenského zákonodarného zboru, ako i vlády. Pražská vláda konečne uznala existenciu Slovákov ako národa. Na základe volieb z 18. decembra 1938 sa ustanovil Snem Slovenskej krajiny. V budove dnešnej Univerzity Komenského na Šafárikovom námestí v Bratislave otváral prvé zasadnutie tohto, historicky prvého slovenského zákonodarného orgánu. Bola to pre neho hviezdna chvíľa. Tejto počty sa mu dostalo preto, lebo bol jediným poslancom za HSLŠ, a pravdepodobne aj slovenským poslancom vôbec, ktorý v pražskom parlamente pôsobil nepretržite od roku 1919 až do roku 1939. Vo svojom prejave vyjadril šťastie, že mu Prozreteľnosť dopriala dožiť sa tejto chvíle: „Akoby aj nie?! Dnešným dňom sa splňuje odveká túžba slovenského národa. V dejinách nášho národa neprestajne sa prejavuje snaha žiť samobytným, slobodným národným životom, odkedy náš národ vystúpil na dejisko histórie.”

V poslanstve tiež načrtoval obrat od dovtedajších občiansko-liberálnych hodnôt Č-SR smerom k budovaniu „slovensko-kresťanskej národnej tradície”. Tieto slová staré viac ako sedemdesiatpäť rokov sú dnes, keď vidíme, že ideológia liberalizmu zlyhala tak v hospodárskej, ako aj v spoločensko-politickej oblasti, azda ešte aktuálnejšie.

■ VZOR NÁRODOVCA

Na poslednom VIII. sneme HSLŠ v Trenčíne v októbri 1939 ho zvolili za podpredsedu strany. Krátko nato náhle zomrel. Stalo sa to 15. novembra 1939 v Mestečku, čo je dnes súčasť Leopoldova. Pochovaný bol v Nitre, kde odpočívá dodnes.

Aj keď od smrti J. Budaya uplynulo už tridsať rokov, nedostalo sa mu primeraného ocenenia. Nesporne patrí medzi špičku vtedajších národovcov, medzi osobnosti, ktoré nepracovali pre vlastné blaho, ale pre pozdvihnutie ľudu. Najmä mladým treba pripomínať, že existencia Slovenska a slovenského národa nebola samozrejmosťou. Len vďaka neohrozeným osobnostiam, ako boli na evanjelickej strane národa povedzme Vajanský či Rázus, na katolíckej strane Hlinka a Buday, sa totiž Slováci udržali ako plnohodnotný národ. Len vďaka osobnostiam takéhoto typu sa mohlo Slovensko sformovať ako osobitná jednotka a neskôr získať štátnu samostatnosť, ktorá bola pre iné národy Európy už dávno samozrejmosťou. Budme si toho vedomí aj dnes, keď protinárodná zášť a tendencie na povalenie slovenskej samostatnosti nadobúdajú zнова na síle.

Spomienka na 170. výročie TATRÍNA – predchodcu Matice slovenskej V zlatých zápisoch slovenskej histórie

Liptovský Mikuláš sa zlatými písmenami zapísal do dejín slovenského národa. Pôsobili tu také osobnosti ako Gašpar Fejérpataky-Belopotocký, ktorý stál pri zrode prvej slovenskej knižnice a prvého slovenského ochotníckeho divadla. Od roku 1837 tu účinkoval aj jeden z trojice tvorcov moderného slovenského národa Michal Miloslav Hodža. Práve na jeho podnet sa v auguste v roku 1844 zišli na evanjelickej fare, kde pôsobil, významné osobnosti slovenského národného života s ušľachtilým cieľom – založiť národný a kultúrny spolok, ktorý pomenovali TATRÍN.

Spolok mal za úlohu podporovať nadaných slovenských študentov, tlačiť a vydávať knihy rôzneho zamerania a čo bolo dôležité, mali byť už písané uzákonenou štúrovou slovenčinou. Mal tiež podporovať slovenské školstvo a spolky miernosti. Práve na tento spolok skoro o dvadsať rokov neskôr v roku 1863 nadviazala vo svojej činnosti Matica slovenská.

SEMINÁR O SPOLKU

Koncom mája tohto roka sa v dopoludňajších hodinách v zasaďačke Mestského úradu v Liptovskom Mikuláši konal seminár, ktorý bol venovaný tomuto významnému výročiu. Zúčastnili sa na ňom študenti mikulášskych stredných škôl. Otvoril ho poverený riaditeľ Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši Marek Nemeč. Prítomných privítal aj zástupca primátora mesta Ing. Jozef Repaský. Potom Mgr. Dana Fiačanová, dlhoročná historička Múzea Janka Kráľa a správkynia Expozície Tatrína a Žiadostí slovenského národa, vo svojej prednáške pripomenula vznik a pôsobenie tohto

to kultúrneho a národného spolku. Pôsobivo vykreslila obraz Hodžovej fary ako strediska národného pohybu v štyridsiatych rokoch 19. storočia. Opierala sa pritom o dlhoročný výskum v tejto oblasti a o svoju bohatú publicistickú činnosť, ktorú venovala tomuto spolku. Po nej vystúpil tajomník Matice slovenskej doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., so svojim príspevkom o činiteľoch Tatrína. Pri jeho zrode stáli také osobnosti ako Ľudovít Štúr, Jozef M. Hurban, Michal M. Hodža, G. F. Belopotocký, J. B. Guoth, Samo B. Hroboň, Janko Francisci, Štefan Závodný, Ctíboh Zoch a mnohí ďalší. Ako hosť sa na seminári zúčastnil aj vedecký tajomník MS Mgr. Peter Cabaďaj. Poznatky z tohto podnetného stretnutia študenti určite využijú na hodinách slovenčiny a dejepisu.

V CENTRE DIANIA

Oslavy na druhý deň pokračovali na Námestí Žiadostí slovenského národa. Tu sa nachádza evanjelický kostol a stará evanjelická fara, v ktorej pôsobil M. M. Hodža a kde bol založený spolok Tatrín. Práve tu

pracovníci Domu MS v Liptovskom Mikuláši pripravili zaujímavý program. Na zaplnenom námestí zorganizovali Jarmok ľudových remesiel, na ktorom sa predstavili ľudoví umelci a remeselníci. Na oslavách sa zúčastnil aj predseda MS Ing. Marián Tkáč. Vo svojom príhovore pripomenul, aké úskalia a neprijateľnosť doby museli prekonať všetci významní muži, ktorí stáli pri zrode Tatrína, ako tento počin chápe dnešná mladá generácia, ktorá stráca hrdosť na svoju vlasť a na svojich predkov. Prítomných pozdravili aj viceprimátor mesta Ing. Jozef Repaský a evanjelický farár ThMgr. Vladimír Feriencík. V programe na improvizovanom javisku pred evanjelickým kostolom vystúpili dievčenská spevácka skupina DFS Dumbier, ženské spevácke skupiny z Važca a Východnej a gajdoši z Oravskej Polhory. Vyvrcholením osláv bolo uvedenie dramatického pásma autora Petra Vrlika Tatrínska sednica. Pásmo pripravil Divadelný súbor Matickej divadelnej ochotníckej scény (MADOS), ktorý pracuje pri Dome MS v Liptovskom Mikuláši. (pv)

Slovenskosť ako identifikačný erb

Jozef SCHWARZ

Začnem slovami Ivana Miroslava Ambruša z úvodníka *Osobnosti a tolerancia*, uverejneného v kultúrno-spoločenskom časopise *Slovákov a Čechov v Rumunsku Naše snahy* č. 3/2014: „Veď práve slovenskosť je našim identifikačným erbom, našou úrodnou zemou, ktorá nás ešte živí a definuje ako etnikum v tomto prostredí.“ Tieto i ďalšie myšlienky odznali v pondelok 16. júna 2014 v priestoroch Slovenskej pedagogickej knižnice na Hálovej ulici v Bratislave-Petržalke. Konala sa v nej prezentácia s názvom *O školstve, vzdelávaní a kultúre Slovákov žijúcich v Rumunsku*.

Riaditeľ SPK Dr. Vladimír Grigar sa významnou mierou pričiňuje o systematické predstavovanie slovenských komunít žijúcich za hranicami dnešného Slovenska. Pred časom sme sa takto mohli mnohé dozvedieť o živote Slovákov v Chorvátsku. Teraz v Rumunsku... Pre pochopenie všetkých súvislostí treba zdôrazniť, že Slováci v Rumunsku sa stali Slováckmi žijúcimi v zahraničí bez toho, aby sa pohli zo svojej pôdy, či opustili svoje domy. Pohli sa „len“ hranice medzi štátmi. Dovtedajšia spoločná domovina Uhorsko sa „reštátizovala“ a Slováci sa po roku 1918 ocitli nielen vo vlastnej krajine – (dlhé roky) v Československu, ale aj v Maďarsku, Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov (Juhosláviu) a Rumunsku, od roku 1920 aj v Poľsku a od roku 1945 tiež v Sovietskom zväze (na Ukrajine).

UHLÝ POHLADU

Petržalské stretnutie spoluorganizovali Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku, Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska z Nadlaku a občianske združenie Zhoda. Bola to dobrá voľba. Každá z nich predstavila slovenský svet v Rumunsku zo svojho uhla pohľadu. Slovenský život v Rumunsku zastrešuje spomínaný Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku. Všimnite si, že Slováci sú v názve na prvom mieste. Nečudo, sú početnejší a asi aj kultúrne viditeľnejší. Prvý podpredseda Demokratického zväzu Pavel Hlásnik predstavil v širších súvislostiach školstvo (a širšie vzdelávanie) Slovákov v Rumunsku. Pozornosť, ktorú venuje slovenská menšina svojmu vzdelanostnému rozvoju, je základom ich prežívania. Nielen prežívania, ale aj prežitia. Samozrejme, za významnej pomoci rumunského štátu. (Čo neplatí pre každý štát na území bývalého Uhorska.) Slováci v Rumunsku majú ešte jedno pre nás Slovákov zo Slovenska me-

nej známe špecifikum. Okrem všeobecne známej komunity v Nadlaku a okolí (Slovákov z roviny) časť ich žije v Bihorských vrchoch na východ od Oradey (Veľkého Varadína). Rozdeľuje ich nielen vzdialenosť, ale aj konfesia. Tí dolniacki sú luteráni, vrchári katolíci. Spája ich však spoločné slovenské povedomie.

NADLACKÁ RARITA

Za kultúrnu a vedeckú spoločnosť Ivana Kraska z Nadlaku vystúpil jeden z najpopulárnejších – pán Ivan Miroslav Ambruš, predseda spoločnosti. A pochválil sa skutočne kultúrnou raritou. V meste Nadlak žije šesť spisovateľov, ktorí sú aj členmi Zväzu rumunských spisovateľov: „V očiach rumunskej verejnosti sme sa stali nadlackským fenoménom. Šesť spisovateľov v takom malom mestečku je zriedkavý jav.“

Potešilo aj „diskusné“ vystúpenie pána Pavla Adamíka, emeritného pedagóga tamojších Slovákov, ktorý pripomenul vtipné historky zo života v „dávneveku“ – v polovici dvadsiateho storočia. V prvej časti prezentácie, ktorú pripravilo o. z. Zhoda a jeho tvorivý hýbateľ – pani Erika Fajnorová, ktorá pôsobí už štvrtý rok ako učiteľka v obci Gemelčíka, priniesli aktuálne obrázky o rumunských Slováckoch „vrchárski“ študenti Milan Mareček a Daniel Gajdoš – obaja zarecitovali a počítačovo predstavili svoje bihorské a salajské obce (Bodonoš, Gemelčíka) a na pozadí obrázkov aj život krajanov precitovaný na vlastnej koži. Viete, že v druhom desaťročí 21. storočia chodia niektoré (nielen) slovenské deti každý deň päť kilometrov do školy tam a päť späť? Za každého počasia, no niekedy sa ulejú... A pred školou i po škole treba pomôcť s gazdovstvom rodičom. Pásť, kŕmiť, dojiť, kosiť a iné „radosti“ sú každodennou povinnosťou už od útleho veku. Dokonca mládencí vyjadrili aj všeobecnejšiu túžbu – po vybudovaní asfaltovej cesty do obce, veď

elektriku už majú skoro štvrt storočie aspoň v centrálnych oblastiach...

VRCHÁRI V RUMUNSKU

O živote Slovákov z vrchov Rumunsku sme sa dozvedeli viac aj z vystúpenia PaedDr. Hany Stadlerovej, PhD., pedagogičky z Masarykovej univerzity v Brne, ktorá opakovane navštevuje tamojšie deti a pracuje s nimi na „prebúdzaní“ ich tvorivosti, najmä výtvarnej. Jej zaujímavé rozprávanie podfarbilo množstvo obrazovej dokumentácie. Záver prezentácie patril okrem opätovného poetického vystúpenia našich mládencov na pozadí výstavy fotografií z rumunského Slovenska aj príjemným rozhovorom. Pomohli tomu aj dolnozemske mäsové výrobky a čire tekutiny so slivkovou vôňou. Niečo ako „Original Roman Slovak“!

Treba vyjadriť úctu zástoju Slovenskej pedagogickej knižnice. Do záhlavia stretnutia: „O školstve, vzdelávaní a kultúre Slovákov žijúcich v Rumunsku“ pridávam – „po slovensky a v slovenčine“. To už nie je samozrejmosť v pôvodnom slovenskom svete. Slováci z Rumunsku majú svoju úctu. Vždy sa budem snažiť o ich podporu a šírenie ich svetskosti. Podporiť ich však musí aj materská krajina. Slovensko a Slováci. Nespoliehajme sa len na oficiálne inštitúcie. Každý jeden z nás môže niečo pre nich urobiť. Kliknúť na ich stránky, kúpiť si knižku z ich dielni. Ale predovšetkým podporiť ich slovenskosť priamo na mieste. Vyberme sa za nimi. Na zájazd či dokonca na dovolenku. Mladí aj tí trochu zdatnejší bez ohľadu na vek skúste prejsť ich „slovenské“ vrchy, ale aj nížiny! Spoznajte ich v každodennom živote. Prejajme im spolupatričnosť a tí, čo na to majú, aj v podobe drobných investícií. Aj my maticári, a najmä tí z východu Slovenska, nadviažme prvé kontakty a ak ich máme, prehlbujme a rozširujme ich! Smer Slováci v Rumunsku!

Z MIESTNYCH ODBOROV MATICE

Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej má bohatú históriu, ale neodvoláva sa len na ňu, a každý rok sa usiluje o aktívnu činnosť smerujúcu k podpore národného čítania jeho členov. Činnosť odboru sa pravidelne schádzajú, aby takýto program a podujatia pripravili.

Naši Oravci sa vydali za poľskými menovcami

Počas júnového stretnutia sa maticári z Trstenej zhovárali aj o živote Slovákov na území Poľskej republiky, najmä v regióne Orawa, a vtedy skrsol nápad, aby sa vybrali za poľskými Oravcami. Od predsavzatia bol už iba krôčik k jeho naplneniu. Jedenásteho júna päťčlenná výprava Trstenčanov zavítala do poľskej Jablonky, kde má sídlo Spolok Slovákov v Poľsku Towarzystwo Słowaków w Polsce. Maticiarov srdečne a úprimne privítala miestna aktivistka Genováva Prilinska a ponúkla ich bohatým pohostením a občerstvením. Viac ako hodinu potom všetci strávili v spoločnom družnom rozhovore na rôzne témy – pravdaže v lubozvučnej, zrozumiteľnej slovenčine. Každý zo „slovenských Oravcov“ dostal na záver stretnutia darček – knihu s názvom *Dejiny Hornej Oravy – Tajné* od autorov Molitorisa, Molitorisovej a Smondeka. Predseda výboru Matice slovenskej v Trstenej Ľubomír Lucký a Genováva Prilinská pri rozlúčke potvrdili, že v najbližšom mož-

nom termíne sa recipročne uskutia návšteva poľských Oravcov v Trstenej a z týchto prvotných kontaktov sa pokúsia vybudovať v budúcnosti obojstranne prosperujúcu tradíciu. Aj keď teória o štáte a práve hovorí o hranici ako o akejsi pomyslenej čiare, ktorá oddeľuje dva štátne či územné celky a ľudí v nich, pri tomto spoločnom stretnutí určite na to nikto nemyslel.

Zuzana ZÁHRADNÍKOVÁ

Trstená

Už dlhšie sa hovorí o dobrej spolupráci liptovskomikulášskych mladých maticiarov a hokejového fanklubu MHK 32 Liptovský Mikuláš. Jednu z jej konkrétnych podôb sme mohli vidieť aj v nedeľu 20. júla na hokejbalovom ihrisku Podbreziny.

Spojili sily a dobre sa spoločne zabavili

V priateľskom hokejbalovom zápase si tu navzájom zmerali svoje umenie i športové schopnosti a dobre sa pritom zabavili. Hra bola vzácnou vyrovnaná počas celého stretnutia. Rozhodcom bol Michal Uhrík, ktorý reprezentoval Slovensko aj na MS juniorov pred rokom a poslednú sezónu strávil v USA. Aj keď v prvom rade išlo o zábavu, ani jeden zo súperov nechcel lacno predať kožu len tak sa poddať, preto sa celý čas hralo naplno. Útoky sa prelievali z jednej strany na druhú. Fanklubákom sa v závere podarilo strhnúť vý-

hru na svoju stranu a potvrdiť to ešte gólom do prázdnej bránky, keď maticári odvolali brankára. Zápas sa skončil víťazstvom fanklubákov 7:5. Po zápase sa jeho aktéri rozlúčili podaním rúk a ešte viac utužili kamarátske vzťahy. Mladí maticári aj členovia fanklubu tamojšieho účastníka extraligovej hokejovej súťaže takto spolupracujú aj na iných spoločných akciách a veľká mladých hokejových nadšencov sa stala aj členmi Matice slovenskej.

(mn)

Postavili dvojkríž uprostred Európy

V neustálom plynutí času sú medzníky, na ktorých sú zaznačené významné udalosti spojené s našim jestvovaním. Jednu takúto udalosť si po 151 rokoch pripomenuli na sviatok sv. Cyrila a Metoda v geografickom strede Európy v Kremnických Baniach pri Kostole sv. Jána Krstiteľa postavením cyrilo-metodského kríža ako spomienku na solúnskych bratov, ktorých pôsobenie patrí k najdôležitejším udalostiam v histórii Slovenska.

Byzantský dvojkríž, ktorý k nám spoločne s písmom a ľudu zrozumiteľnou liturgiou priniesli, sa stal aj symbolom Slovenska. Je vyobrazený na našej štátnej zástave, v znaku Matice slovenskej aj na našej jedinej európskej minci – príspevku SR do menovej únie. Pápež Ján Pavol II. v roku 1980 vyhlásil solúnskych bratov za spolupatrónov Európy.

Na sviatok sv. Cyrila a sv. Metoda 5. júla tohto roku postavili a slávnostne posvätili dvojkríž v areáli geografického streda Európy na kopci nad Kostolom sv. Jána Krstiteľa v Kremnických Baniach na mieste, kde ho vidno zo širokého okolia. Podujatie otvorila krátko ekumenická omša v kostole a samotný akt posvätenia vykonali Mi-

roslav Kuliš, OFM, kapucínsky provinciál z kláštora pri kostole, a za evanjelickú cirkev a. v. Mgr. Jozef Páček, farár v Kremnici. Život a pôsobenie solúnskych bratov priblížil predseda MO MS v Kremnici Milan Rybársky, ktorý bol aj iniciátorom postavenia kríža. Prítomným na slávnosti sa prihovoril člen výboru MS Mgr. Marek Hanuska a za mesto Kremnica poslanec MsZ Norbert Boldiš. Stavba cyrilo-metodského kríža sa uskutočnila s finančnou podporou sponzorov Matice slovenskej Martin, Elby, a. s., Kremnica, mesta Kremnica, Ing. Mgr. Alexandra Ferencíka a ďalších troch, ktorí nechcú byť menovaní. Všetkým patrí poďakovanie.

Milan RYBÁRSKY

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Veľká vojna

Pred sto rokmi sa začala veľká, do-
vtedy najväčšia vojna v dejinách.
Matica bola spoluorganizátorkou
medzinárodnej konferencie k tomuto
výročiu spolu so Spoločnosťou slo-
vensko-ruského priateľstva a s dal-
šími. Hovorilo sa na nej o príčinách,
priebehu i o následkoch vojny. Iste,
jedným z nich bol rozpad „žalára ná-
rodov“ – Uhorska, v ktorom Slováci
nemali právo byť národom. Takmer
sedemdesiat tisíc spomedzi nás sa
však oslobodenia Slovenska nedo-
žilo, padlo na bojiskách.

Žiada sa mi však vrátiť k začiat-
ku prvej svetovej vojny, k jej zámen-
ke: vražde následníka trónu Františka
Ferdinanda d'Este, ktorú spáchal
Srb (ktovie, na či pokyn). Vojna „mu-
sela byť“, Srbsko muselo pykať, aj
keď sa od vraždy dištancovalo. Slo-
váci žiaľili, ako napísal Milan Hodža:
„Slovensko stihla pohroma, ktorou
podli vrahovia zničili našu najväč-
šiu nádej.“ Na rakve Františka Fer-
dinanda ležal aj veniec s nápisom:
Stratenej nádeji – hlboko zarmútení
Slováci. Pôvodcovia tohto venca ve-
deli o protimaďarskom zmýšľaní ná-
sledníka trónu a uvedomili si, že iba
veľká sila bude môcť otriasť základ-
mi uhorského štátu a pomôcť Slová-
kom. Preto atentát a začiatok vojny
sa im právom zdal koncom všetkých
nádeji.

Dôkazov niet, ale nebije do očí
nadšenie Maďarov z vypuknutia voj-
ny, ich záujem na definitívnom po-
maďarčení Uhorska, riešení, ktoré
malo byť diametrálne iné ako Ferdi-
nandove predstavy o budúcnosti mo-
narchie? Ten chcel monarchiu fede-
ralizovať s reálnym povýšením Slo-
venska na korunnú krajinu monar-
chie. Podľa francúzskeho historika
Durosella „vojnu spôsobil diabolský
mechanizmus, ktorý vtedajší štátnici
neovplyvňovali“. Tak teda kto?

Zo všetkých zlých následkov voj-
ny bola najhoršia smrť miliónov vo-
jakov, ale aj civilistov, narušili sa pri-
rodzené demografické procesy, keď
straty v kolískach boli vyššie ako
počet padlých. Ostala aj nepremo-
žiteľná nenávisť a z nenávisťi vyra-
stala nevyhnutne túžba po odplate.
Heslo o potupnom mieri z Versailles
rozdúchalo v Nemecku nenávisť
voči spojencom. A porazeným Ma-
ďarom sa „trianonská rana“ nezahoj-
ila ani po deväťdesiatich štyroch ro-
koch.

Čo je však najstrašnejšie: ľudstvo
sa ani za sto rokov nepoučilo. Veď
denne sa „produkuje“ akoby nové
a nové – zámenky na... ďalšiu veľkú
vojnu?

OZNAM

Matičný deň zvrchovanosti

V rámci Celonárodných zhromaždení Matice slovenskej, Stolov
národnej dohody Matice sloven-
skej s politickými stranami, Stret-
nutí Slovákov z južného Slovenska
v Šuranoch v rokoch 1990 – 1992,
popri ďalších s Maticou spolupra-
cujúcich subjektoch národného
hnutia v zápase za slovenskú zvr-
chovanosť, samostatnosť a štát-
nosť vynaložila Matica slovenská,
jej členovia a sympatizanti doma
i vo svete dnes už historické a uni-
kátné iniciatívy na podporu slo-
venskej zvrchovanosti, samostat-
nosti a štátnosti. Matica slovenská
bola prítomná pri všetkých rozho-
dujúcich oslavách prijatia Dekla-
rácie SNR, k čomu v roku 2002 vy-
dala i Pamätnú známku Matice slo-
venskej – Rok slovenskej zvrcho-
vanosti. Aj preto chceme všetkým,
ktorí sa vtedy v MS a po jej boku
aktívne pričínili o zvrchovanosť
Slovenskej republiky, poďakovať
a vzájomne si k dnešnému dňu za-
blahoželať.

S. BAJANÍK, E. GARAJOVÁ

V Dúbravke vzdali úctu Dvojkrížu

V predvečer sviatku sv. Cyrila
a sv. Metoda sa v bratislavskej
mestskej časti Dúbravka uskutoč-
nilo spomienkové stretnutie pri
Dvojkríži, ktorý tu vlni postavili
svätým solúnskym bratom pred
Kostolom Ducha Svätého a na po-
česť 1 150. výročia ich príchodu
na naše územie.

V úvode výročnej spomienko-
vej slávnosti zaznel Novosloviensky
popovek od básnika V. Turčá-
nyho v prednese učiteľky V. Morav-
číkovej. Duchovní, ktorí pred ro-
kom posvätili Dvojkríž – Mgr. M.
Bederka, rímskokatolícky farár,
a Mgr. Ján Hroboň za evanjelický
cirkevný zbor – sa prihovrili všet-
kým prítomným matičiarom, veria-
cim a mládeži. V ich slovách rezo-
noval význam sv. Cyrila a Meto-
da pre Slovákov ako nositeľov kul-
túry, písma a viery. Starosta mest-
skej časti Ing. J. Sandtner poďako-
val MO MS a Občianskemu združe-
niu Za rozvoj Dúbravky, ktorí stret-
nutie iniciovali spolu s farnosťami,
ale i množstvu dobrovoľníkov, ktorí
prispeli na postavenie tejto symbo-

lickej dominanty v Dúbravke. Budú
sa stretávať na sviatok týchto svä-
tých každý rok, aby im vzdali hold
a poklonu ich dielu a historickému
misijnému prínosu.

Za zvukov hymnickej piesne
Hoj, vlast' moja položil starosta a
matičiari kyticu a veniec ku Dvoj-
krížu ako symbolu vďaky a poklo-
nili sa pamiatke sv. Cyrila a Meto-
da. Napokon zazneli tri chrámové
piesne v podaní lamačsko-dúbrav-
ského chrámového zboru pod ve-
dením Ing. Petra Fajkusa. Predsed-
níčka Matice slovenskej v Dúbrav-
ke poďakovala všetkým prítomným,
ktorí prišli vzdať úctu našim vie-
rozvestcom. No zvlášť matičiar-
ke M. Piroškovéj a Ing. S. Hargašo-
vi, ktorí prostredie Dvojkríža udr-
žujú a starajú sa, aby bolo čisté a
dôstojné a aby Dúbravčania neza-
búdali, že cez niekdajší chotár tejto
malej dedinky kráčali na Devín
naši vierozvestcovia, aby nám odo-
vzdali to najcennejšie, čo stavia na
pedestál národ, písmo, reč, kultú-
ru a vieru.

Kveta SLYŠKOVÁ

Vatra zvrchovanosti horela v Háji-Nicovô už po dvadsiaty druhý raz Liptáci na samostatnosť nezabúdajú

Plných dvadsaťdva rokov – od
vyhlásenia Deklarácie zvrcho-
vanosti slovenského národa 17.
júla 1992 – udržiavajú v Liptovskom
Mikuláši na vyvýšenine Háj-Ni-
covô tradíciu Vetry zvrchova-
nosti. Aj tento rok v piatok 18.
júla 2014 na túto vyvýšeninu
nad mestom začali v podvečerných
hodinách prúdiť miestni
občania, aby si tento významný
medzník v dejinách nášho náro-
da pripomenuli.

Organizátormi podujatia sú už
tradične politické strany SMER-SD,
SNS a SDS (Strana demokraticke-
ho Slovenska), ktorá je nasledov-
níčkou HZDS, a Matica slovenská
zastúpená Domom MS v Liptov-
skom Mikuláši. Členovia Spevoko-
lu SENIOR zaspievali na úvod štát-
nu hymnu SR Nad tatrou sa blýska,
potom pracovník Domu MS Pe-
ter Vrlík, ktorý celé podujatie mo-
deroval, zarecitoval báseň Jozefa
Miloslava Hurbana Neplač. Po ňom

sa o slovo prihlásil Ing. Ján Blháč,
PhD., poslanec zastupiteľstva VÚC
Žilinského kraja, predseda posla-
neckého klubu (SMER-SD, SNS)
pri Mestskom zastupiteľstve v Lip-
tovskom Mikuláši, ktorý pozdravil
prítomných a vyzdvihol vyhláse-
nie Deklarácie slovenského národa
ako jeden z prvých krokov vyhláse-
nia samostatnosti Slovenska. Kon-
štatoval, že na tomto podujatí sa
zúčastňuje čoraz viac ľudí, ktorí si
pokladajú za povinnosť pripomenúť
si tento sviatok našej štátnosti.
Potom vystúpil predseda Krajskej
rady SNS Ing. Rudolf Urbanovič,
ktorý po pozdrave zhromaždenia
pripomenul prítomným slová pred-
sedu SNS Martina Rázusa o spolu-
žiti Slovákov a Čechov na základe
rovnoprávnosti a vzájomnej úcty.
Zdôraznil, že Liptovský Mikuláš
je jedno z mála miest na Sloven-
sku kde si nepretržite pripomína-
jú túto udalosť v národnom živote,
ktorá ovplyvnila ďalšie smerovanie

Slovenska. Za SDS vystúpila Ing.
Marta Jančoková, ktorá účastníkov
pozdrala v mene novozaloženej
strany. Spevokol Senior po spome-
nutých príhovoroch zaspieval zmes
národných piesní a na záver matič-
nú hymnu Kto za pravdu horí. Po-
tom už nasledovalo slávnostné za-
pálenie vetry, pri ktorej prítomným
ubehol čas pri družnej debata a za
spevu ľudových piesní až do nes-
korých nočných hodín.

Občania Liptovského Mikulá-
ša, ale aj širokého okolia si každo-
ročne pripomínajú zapálením Vetry
zvrchovanosti udalosť, ktorá by
mala pre každého Slováka veľmi
veľa znamenať. Bohužiaľ, pre mno-
hých inde je len pamätným dňom
v našom kalendári, oficiálne miesta
mu neprikladajú veľkú dôležitosť,
čo je na chybu veci. Bol to jeden
z prvých krokov k našej štátnosti
a Liptáci na to nezabúdajú.

(mn)

Prší slnko, svieti dážď...

Milan KENDA

Pred mnohými, mnohými
rokmi v socialistickej dávnoveku,
keď ešte existovala popularizácia
vedy v celých knižných edíciách,
v časopisoch i v novinách, istý môj
priateľ navrhol do edičného plánu
vedecko-populárnych knižných ti-
tulov knižku o meteorológii Vy-
smiali ho. Jednohlasne. Nik sa
nezdržal smiechu ani hlasovania.
Všetci boli proti. Vraj o meteoro-
ológii možno vydať iba knihu
žartov! Varovali: Ktože kúpi knihu
o nevysspytateľnej vede? Vraj
ľudia nedôverujú meteorológii aj
meteorológom.

Boli však aj iné vydavateľstvá.
A iné edičné komisie. Niekoľko

kníh o meteorológii predsa len
vyšlo. A napodiv – celkom slušne
sa predávali. Napriek povestnej
nedôvere k meteorológii. Napriek
údajnej smiešnosti „rosníčkarov“.

GLOSA

Ľudí predsa len zaujíma, ako sa
rodí počasie. Ako sa rodí pekný deň
na kúpanie, na rybačku, na prácu v
záhrade, na veľký lov na dubáky...
Ako sa rodí pekný deň, ktorý bol
v nevydarenom lete 2011 taký
vzácný. Za mrzkým počasím ani
nebolo treba cestovať do Londýna.

O počasie sa zaujímajú
najmä tí, ktorých ubúda. Vymiera-
júce, šťastné plemeno, ktoré

kamsi mieri – za oddychom,
za rozptýlením, za poznaním.
Na rozdiel od tých ostatných,
pribúdajúcich, ľahostajných k po-
časíu, no závislých od internetu,
večne naháňajúcich termíny,
robiacich dnes to, čo mali
urobiť už predvečerom, alebo
tých najmladších, spúšťajúcich
privalový dážď banálnych slov
do svojich mobilov, ktoré by
im mali plastickí chirurgovia
transplantovať rovno k uchu.
Pravákom k pravému, ľavákom
k ľavému. Veru tak, pribúdajú masy
digitálnej rasy – takých našincov,
ktorí ani nevnímajú, či vonku „padá
slnko alebo svieti dážď“.

SLOVAKIA
ONLINE

.tasr.

www.snn.sk

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26€, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.